

СПИСАНИЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ

Българин

БРОЙ 2 | 2012 ЦЕНА 30 Kč

**Любовта
на Яворов**

**80 години от
рождението
на Григор Вачков**

**Вицепрезидентът
Маргарита Попова
в Чехия**

**Проф. Никола Георгиев
за българо-чешките
връзки**

**Стефан Кисъов:
От най-важните неща в живота
не се печелят пари**

Сдружение „Възраждане“ февруари-май 2012 г.

Скъпи читатели,

През месец май – най-духовният и най-активен месец за българската общност в Прага – празнувахме големият пролетен празник Гергьовден. Кулинарната надпревара на сдружение „Възраждане“ на 6 май ни разкри за трети пореден път чудесата на българската кухня.

От 9 до 12 май младите български цигулари Виктор Тренев, Доротея Кръстева и Филип Зайков пожънаха големи успехи на 54-тия международен Коцианов цигулков конкурс. Трима български писатели – Стефан Кисьов, Калин Терзийски и Иво Тодоров – участваха в Международния панаир на книгата „Светът на книгата 2012“ в чешката столица. С богата литературна програма ни изненада Българският културен институт. Тя бе осъществена на български щанд на Панаира, привличащ посетителите с триметровия си фар от книги. За трета поредна година на щанда на Дома на националните общности в панаирното градче бе представено и списание „Българи“. В навечерието на 24 май сдружение „Възраждане“ организира среща с писателя Стефан Кисьов, на която звучеше живото слово на известния български писател в Дома на националните общности. Българското училище в Прага организира през май честване на драматурга Никола Русев и изпрати абитуриентите от випуск 2012. БКИ

проведе в Острава вечер на българската култура с джаз концерт, мобилна изложба и прожекция на филма „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“.

БТА и Асоциацията на българските медии по света организираха от 16 до 20 май Осмата световна среща на българските медии в Букурещ, на която списание „Българи“ беше представено от Красимира Мархалева. Традиционният православен събор, организиран от община Микулчице и Българското културно-просветно сдружение в Бърно, се проведе на 26 май. Сред официалните гости беше и вицепрезидентът Маргарита Попова. Тази година освен танцовият състав на Българското училище и „Китка“ в програмата бе включен и танцов състав „Пирин“ от Бърно. На 25 май Българското посолство в Прага организира среща с вицепрезидента Маргарита Попова. На срещата се обсъждаха основно въпросите, свързани с изработване на стратегия за българите в чужбина и организиране на среща в Брюксел, на която представители на българската общност зад граница да могат да поставят проблемите, които ги вълнуват. В Прага вицепрезидентът Попова каза, че първо трябва да се направи националната стратегия и след това, ако е необходимо, да се изработи нов закон за българите в чужбина. Това тя заявява и на Съвета за култура, духовно развитие

и национална идентичност, провел се на 18 юни тази година в София.

Два дни по-късно обаче Министерският съвет приема проект на Закон за българите и българските общности извън Република България, внесен от вицепремиера Симеон Дянков.

Българската общност зад граница е свидетел на несъгласуваната политика, водена от Министерството на външните работи, Държавната агенция за българите в чужбина и Президентството. При посещенията си в чужбина различни представители на тези институции призовават българите зад граница да се обединят. Би следвало преди това обаче държавните служители да обединят усилията си и да изградят една обща политика, която държавата ще следва по отношение на българите извън пределите на България, както и да съгласуват изказванията си, свързани с тази политика, за да могат българите в чужбина да им имат доверие.

Мария Захариева

Съдържание:

4–13 Българската общност

Хубав ден Гергьовден | Среща с писателя Стефан Кисьов | Баба Марта | Вицепрезидентът Маргарита Попова в Чехия | „Ние вече сме грамотни“ | Ден на таланта | „Юнаци с умни калпаци“ | 21 международен фестивал на детските хорове | Последното хоро на Випуск 2012 | Най-българският празник в БСОУ „Д-р Петър Берон“ | Българската култура в остравския клуб „Атлантик“ | В замъка „Радун“

14–15 Годишнини

Памет за Григор Вачков

16–21 Култура

Яворов се влюбва само в изключителни жени | За антологията „13 звезди в славянското небе“ | Стефан Кисьов: Писането е като катеренето

22–23 Полароидите на Стефан Кисьов

Срамежливият крадец

24–28 Българо-чешки връзки

Българското участие в 18-тия международен панаир на книгата в Прага | Чехите са ни близки, но са и много различни

29–31 Моята Прага

Четвърта среща с Прага

32–33 Българските манастири

Лясковски манастир „Св. св. Петър и Павел“

32 Актуално

Осма световна среща на българските медии | Международни успехи на млади български цигулари

37 Накратко

На корицата: Стефан Кисьов. Снимка: личен архив на писателя

Хубав ден Гергьовден

На един от най-големите пролетни празници – Гергьовден – сдружение „Възраждане“ събра почитателите на българската кухня и традиции в Дома на националните малцинства на поредната кулинарна надпревара. Конкурсната програма и тази година беше в три основни категории: предястия, основни ястия и тестени изделия и десерти. Международното жури с председател Е. Димитрова оцени гозбите според външния им вид, вкус и успешното прилагане на традиционни рецепти в нетипична среда.

С нетърпение очаквахме този пролетен ден. За щастие, 6 май тази година беше слънчев, зелен и цветен.

Сутринта не успяхме да се изкъпем в роса, както повелява народната традиция, а и поляни с блага роса май няма в Прага. Затова пък набрахме пресни билки и подправки от градинките си, събрахме росен здравец и бързахме да стъкмим гозбите. Вальо хукна към Барандовската горичка за прясна коприва, Емилия направи знаменцата, които улесняват журито и публиката при оценяване на ястията. Румяна донесе мерудийка и ракийка, Ваня – българското вино, Галя осигури живата музиката, а аз – подаръците. После заприиждаха участниците и започна номерирането и подреждането на ястията. С тази нелека задача се справиха Таня и Румяна. Настана олелия, разнесе се детски глъч

и най-после ни замириша на родно и вкусно.

Лека суматоха внесоха закъснелите. „Ами, какво да правя, като тестото не беше втасало?“, казваха те и вече поуспокоени се отправиха към трапезата, за да си нагласят ястията, да ги украсят и да им се полюбуват.

ГЕРГЬОВДЕНСКАТА ТРАПЕЗА

И ето че разстлахме пъстрата празнична трапеза – широка като българската душа, украсихме я с менчета със здравец и теменижки, подредихме на нея гозбите, зазвуча българска народна музика от испанската гайда на кубинеца Марио, всички запяха и ... настана гергьовденското чудо. Но чудесата не могат да се описват, а само да се преживяват...

На гергьовденската трапеза имаше какво ли не – задушено свинско с ориз, спанак и червени чушки,

скуприя по поморийски, мусака, пълнено пиле с ориз, дроб сърма, пълнени пиперки по велинградски, лозови сърми, казанлъшка салата от печени пиперки, печени чушки, пълнени с къпоолу, ордьовър „Зелено кадифе“, туршия, питки, баници, тутманик, милинки, качамак, агнешко руло по странджански, родопско вдъхновение... А отдясно беше грейнал на една от питките самият св. Георги Победоносец, умело изографисан от Мария Петрова.

Най-напред поздравихме именниците Георги и Галина, които получиха бутилка качествено българско вино. Докато журито оценяваше многобройните ястия, публиката се хвана на гергьовденското хоро. После настана дългоочакваният момент – обявяване на крайните резултати и раздаване на наградите. Доволни останаха не само победителите, но и всички останали. Скупчихме се около ароматната трапезата, за да опитаме вкусните гозби, заразменяхме си рецепти, вдигахме наздрависи. Наоколо се носеше ароматът на чубрица, джоджен, девисил, цъфнал здравец и печено агнешко.

После последваха сладките приказки. И точно за тия сладки приказки и аромата на български гозби, и за това пусто българско хоро се събираме всяка година. Агнето може да ни е чешко, чесънът – китайски, доматиите – холандски, пиперките – унгарски, но виното, шарената сол и песните са ни български.

И онова сладко говорене, приказване, разправяне и думане, на което му казваме хортуване...

Мария Захариева

Първо място за предястие:

Казанлъшка салата от печени пиперки с орехови ядки

Емилия Карлович

Продукти:

10 броя пиперки Сиврия, 150 грама орехови ядки (1 чаена чаша), половин глава чесън, половин чаена чаша растително масло, 1 супена лъжица лимонов сок, половин чаена лъжичка сол, 5 броя червени домати (300 грама), една връзка магданоз.

Начин на приготвяне:

Пиперките се опичат, обелват се, почистват се от семето и се нарязват на дребно. Посоляват се и се поръсват с част от олиото и лимоновия сок. Разбъркват се и се оставят да престоя 10 минути. Прибавят се ореховите ядки, счукани заедно с чесъна. Сместа се разбърква, изсипва се в чиния и се поръсва със ситно нарязания магданоз. Така приготвената салата се гарнира с червени домати, нарязани на филийки, и се полива с останалата част от олиото и лимоновия сок.

Първо място за основно ястие:

Пълнени патладжани

Магдалена Каранешева

Продукти:

4 патладжана, половин килограм телешка кайма, 2 домати, лук, черен пипер и сол на вкус.

Начин на приготвяне:

Разрязваме патладжаните на половинки и ги изпържваме от двете страни. След това ги издълбаваме във формата на лодка. Пълним ги с предварително запържена телешка кайма, лук, черен пипер и сол на вкус. Отгоре ги покриваме с издълбаната от патладжаните вътрешност. Накрая поставяме кръгчета от домати. Запичаме във фурна и поръсваме с кашкавал (пармазан). По желание можем да ги украсим с маслини и чери домати. Добър апетит!

НАГРАДЕНИ ЯСТИЯ:

Предястия:

1. Казанлъшка салата от печени пиперки
Емилия Карлович
2. Зрял фасул с коприва по манастирски
Валентин Алабозов
3. Печени чушки, пълнени с кьопоолу
Грациела Каменова

Основни ястия:

1. Специалитет „Шумен“
Магдалена Каранешева
2. Пилешка дроб сърма
Румяна Гойкова
3. Агнешко руло по Странджански
Валентин Алабозов
- Скумрия по поморийски
Васил Самоковлиев

Десерти и тестени изделия:

1. Питка
Камелия
Десерт „Варна“
Магдалена Каранешева
2. Питка
Катя Начева
3. Кекс
Румяна Гойкова
Питка
Мария Петрова

Среща с писателя Стефан Кисъв в Дома на националните общности в Прага

На 23 май сдружение „Възраждане“ организира литературна среща с известния български писател Стефан Кисъв по случай Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. Живеещият в Прага творец бе представен на българската общност в чешката столица от преводача Васил Самоковлиев.

Слушателите имаха възможност да чуят откъси от романите на писателя, да разговорят с него, както и да си купят книгите му „Екзекуторът“, „Не бъдете сомнамбула“ и „Тайната на рицаря Капулети“.

„Макар и да живеем далеч от майка България, ние не сме изгубили усета си към родния език и литература“. С тези думи Васил Самоковлиев откри литературната среща, като подчерта, че за нас е истински шанс, че Стефан Кисъв живее в Прага и е между нас в навечерието на най-духовния български празник. Самоковлиев прочете откъси от „Тайната на рицаря Капулети“, „Екзекуторът“ и „Не бъдете сомнамбула“. Той определи Кисъв като много добър разказвач, с богата фантазия, лаконичен изказ и прекрасно чувство за хумор, който се е изграждал на прехода на две епохи, учил е в Пловдивския и Софийския университет, в Сорбоната и е преминал през много други университети на живота. На въпроса кога се е формирал като писател и откога пише, Стефан Кисъв отговори, че баща му – журналист в Радио Стара Загора – е пишел много, но е от поколението, което е силно цензурирано. „Аз бях от децата, които се опитват да завършат делото на баща си. Той беше и моят пръв читател“, каза писателя, създал 8 романа. „Започнах да пиша на 12 години. От малък исках да избягам

от България. Част от бунта ми беше, че не четях произведенията на социалистическия реализъм“. Кисъв сподели, че идеята за романът му „Екзекуторът“ се е родила във влака между Париж и Амстердам. По време на това пътуване една канадка му дава списание, разкриващо информация за изпълнение на смъртните присъди в Софийския затвор и за продажбата на органите на убитите затворници. Така няколко години по-късно ужасът, останал скрит за повечето хора, намира израз в романа му, получил наградата на фондация „ВИК“ през 2004 г. Васил Самоковлиев определи поредицата от абсурдни случки и перипетии, калейдоскопичното смесване на исторически имена и събития, (вкл. българския чадър, българската следа в покушението на папата), кошмарните истории, свързани с продажбата на органите на убитите, както и театралния начин, по който се извършва убийството във фотостудиото на Софийския затвор, като реален абсурдизъм. „Екзекуторът“ е шокираща книга от 134 страници, чийто герой Стефан Гашев иска да избяга в един по-добър свят, но

все пак избира да остане на Земята. Наранен от несъвършенствата на битието е и геройът от „Не бъдете сомнамбула“, но и при него голямата обич към света надделява.

Коренно различен по тематика е последният роман на Стефан Кисъв „Тайната на рицаря Капулети“, издаден през 2011 г. Той интерпретира темата за любовта и съдбата на Ромео и Жулиета и за омразата между двата знатни веронски рода по един нов начин. Писателят сподели, че е проучвал редица ръкописи и исторически сведения, за да се приближи максимално до характерната същност на тази далечна за нас епоха.

Накрая Стефан Кисъв отговори на многобройните въпроси на публиката и раздаде автографи. Срещата с творчеството на писателя Стефан Кисъв беше и среща с живото слово на твореца, както и своеобразен досег до постиженията на българската литература в края на 20 и началото на 21 век.

Мария Захариева

Вицепрезидентът Маргарита Попова в Чехия

От 24 до 26 май вицепрезидентът на България Маргарита Попова беше на работно посещение в Чехия. По време на своята визита тя се среща с председателя на Сената на Чехия Милан Щех, с председателя на Долната камара на парламента Мирослава Немцова, с учениците и учителите в БСОУ „Д-р Петър Берон“ и с българската общност в Прага. На 26 май българският вицепрезидент участва в поклонението на православните вярващи в археологическия ареал в Микулчице и поднесе цветя пред паметника на Св. св. Кирил и Методий.

Среща с вицепрезидента Попова в Българското посолство в Прага

СРЕЩА С БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ПРАГА

На 25 май в Българското посолство в Прага се проведе среща с вицепрезидента на България Маргарита Попова. Срещата бе открита от Елеонора Димитрова – временно управляващ Посолството на България в Чехия.

Маргарита Попова поздрави присъстващите с 24 май, говори за делото на светите братя Кирил и Методий. „Ние решихме, че България трябва да изработи стратегия за отношението на държавата към своите сънародници зад граница. За да може държавата адекватно да отговори на вашите потребности, е добре в началото на ноември да се проведе една среща с българите зад граница в Брюксел.“, каза вицепрезидентът. Тя изрази възхищението си от тържеството по случай 24 май в Българското училище, на което е присъствала.

„Искам, когато сме заедно, вие да споделяте все по-малко проблеми. Да се усети една общност, едно единство, което ражда идеи, което прави хубави неща, което радва душата“.

Мария Захариева, председател на сдружение „Възраждане“, представи накратко десетгодишната активна

културна дейност на сдружението и изрази радостта от инициативата на Президентството за среща в Брюксел, на която българите да се обсъдят проблемите си като едно голямо семейство извън границите на България. „Една такава среща вече протече тук, в Прага, през 2010

г. Тя бе организирана от кабинета на бившия министър за българите в чужбина Божидар Димитров.“ Мария Захариева постави въпроса за държавния имот на улица „Америцка“ 28, който се стопанисва само от БКПО, макар че няколко сдружения са регистрирани там „Апелираме този проблем да бъде разрешен, за да не бъде разделена българската общност на две групи“.

Изказването на Силвия Кръстева, зам. председател на Българска православна община, съдържаше обвинения в безлична форма: „Има хора, които в живота нищо не са постигнали, а те сега са си направили организации, самите не получават почти никакви заплати и мислят, че ще си направят бизнес и от тая гледна точка настава проблем, че искат да ръководят български имот, че да получават пари и с тия пари да си оправят личния живот, обаче това не е за оправяне на личния живот“. Присъстващите се опитаха да я прекъснат, но тя влезе в ролята на водещ и заяви: „Ще Ви дадем думата. Може да се изразите после.“

„Този въпрос няма да се разреши, ако си подаваме реплики и аз няма да подавам реплики на никого. И не бих участвала в такава атмосфера. Затова искам да мислим позитивно

и да решим въпроса, така че да не се срамуваме от себе си. Толкова по въпроса със сградата, с щенията, с претенциите и т.н.“, заяви в отговор вицепрезидентът.

Татяна Хинова говори за необходимостта от повишаване на позитивния имидж на България и заяви, че в Чехия работят много успешни и уважавани българи.

Отец Пламен Тодоров, основател на Българската църковно-православна община „Св. Николай Миротворец“, заяви, че тя е единственият представител на БПЦ. Той подари икони на св. Йоан на Вицепрезидента.

Вичка Ганчева постави въпроси за проблема с АЕЦ „Белене“ и за актуалната позиция на България по отношение на турския дълг.

Светлана Лазарова, представител на българското малцинство към чешкото правителство, апелира да погледнем по-оптимистично на проблемите и да не ги преувеличаваме. Според нея връзките между чешкото правителство и нашата общност в този момент са много добри. „Имам голямо желание най-после да престанат нашите раздори“, заключи тя. Божидар Борисов постави въпроса за опасността от демографска катастрофа в родината ни.

Петър Попов, председател на училищното настоятелство, говори за успешно разрешените проблеми за прием на първокласници в Българското училище и за това, че не би следвало в Чехия да се разцепва Българската православна църква. Радост Симеонова изказа одобрението си към инициативата за създаване на стратегия за българите в чужбина. Срещата завърши в непринудена атмосфера на чаша вино.

Мария Захариева

„Ние вече сме грамотни“

В БСОУ „Д-р П. Берон“ отново е оживено и цари празнично настроение.

Денят е 19 април – единствен и неповторим, вълнуващ и тържествен – за първокласниците, за техните родители, за учителката им, за цялото Българско училище!

Като че ли беше вчера, когато децата прекрачиха плахо за първи път училищния праг, а ето, че вече са изучили всички букви и могат да четат.

Това тяхно постижение бе увенчано с Празника на буквите, който събра на мило тържество всички ученици и учители, щастливите родители, много гости.

Празнично украсената сцена, аранжирана с естетически усет, бе в унисон

с ведрото настроение и грейналите детски усмивки. Преливаше от свежи багри, сред които бяха изписани заветните за всеки първокласник слова „Ние вече сме грамотни“.

А ликовите на Кирил и Методий, окичени с цветя, говореха красноречиво за великия дар, който те завещаха на поколенията – Азбуката.

Първокласниците поднесоха на утихналата публика своята специална празнична програма. Тя започна със забавна сценка, в която оживяха любими приказни герои, а след това се появи и тяхното пъстро Букварче. Децата представиха всяка буква от

азбуката с оригинални стихчета, пяха и рецитираха със светнали лица и радостни усмивки. Особено бодро прозвуча заключителната им песен „Първокласно“.

Публиката ги възнагради с продължителни заслужени аплодисменти. Г-жа Тошева, развълнувана и щастлива от постиженията на своите малки възпитаници, ги поздрави и им пожела нови успехи. Директорът, г-н Еленко Начев, благодари на г-жа Тошева за положения труд и пожела на децата да продължават упорито да се учат и да трупат знания; да четат книжки, които ще бъдат техните нови приятели. Този ден се превърна в празник на грамотността, на знанието, на успеха. Попътен вятър, мили първокласници!

Снежана Таскова

Снимка: архив на БСОУ „Петър Берон“

Ден на таланта

Окрилени от творчески търсения, учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ за трети, пореден път проявиха своите дарования и креативност, участвайки в Деня на таланта – очакван и обичан празник за малки и големи. 24 април донесе много радост и настроение, положителни емоции и естетическа наслада на участници и публика.

Денят на таланта събра ученици, преподаватели, родители, приятели, които бяха дошли да се насладят на уменията на участниците.

В нашето училище се съхраняват българските народни традиции, учениците обичат да пеят и танцуват, да приемат българската песен в сърцата си с послание за доброта и възпитаване на патриотични чувства.

В това се убедихме, слушайки изпълненията на вокална група „Лира“. С авторски произведения се извиха бъдещите навярно поети Анатоли Аврамов от 4-ти клас и Петър Арnaudов от 11 клас.

Весело разнообразие внесе забавният скеч на 5-ти клас „На изпит“. Следващите изпълнения привлякоха вниманието с музикалността и уникалните сценични изяви на Кристин от 7-ми клас, Константин и Силвана от 10-ти клас, Ния и Мехмед от 8-ми клас. Финалът на този чудесен празник бе очакван с голям интерес. С много ентузиазъм и въодушевление участниците Теодор, Маги, Мария, Тони, Мелиса, Таня, Ния, Силвана и Георги се подготвиха, с желание и упоритост те репетираха, за да представят днес атрактивен

танц с невероятен ефект. Зрителите се изправиха на крака при изпълнението на модерния танц и „взривиха“ залата с бурни нестихващи аплодисменти. Накрая г-н Начев благодари на участниците като изрази специална похвала на вокална група „Лира“, учениците от 5-ти клас и сборната денсформация. Този, изпълнен с емоции и жизнерадостно настроение празник, обогати ученическото ежедневие, а публиката се докосна до красотата, породена от детския талант.

Снежана Таскова

Снимка: архив на БСОУ „Петър Берон“

„Юнаци с умни калпаци“ по случай 80 години от рождението на Никола Русев

Драмата и театърът винаги са били едно от най-мощните средства за художествено въздействие върху общността и отделната личност. Покоряващото очарование на драматургичното изкуство е осъзнато отдавна от учителите и учениците в БСОУ „Д-р Петър Берон. След упорити и разнопосочни търсения вниманието ни се спря на неотразимите в българското си величие и самохвалство „Юнаци с умни калпаци“.

С тази жизнерадостна и поучителна за всички възрасти пиеса решихме да почетем 80-годишнината от рождението на автора ѝ – Никола Русев, един от всепризнатите майстори на съвременната българска драматургия. Привлече ни уникалното съчетание на фолклорни образи с комичните нашенски ситуации и модерните прийоми на иронията и пародията.

Пиесата беше показана за пръв път от наши ученици преди три години /2009/. Тази година беше подготвено новото ѝ представяне под търпеливото ръководство на г-жа Болчева и г-жа Васева. Музикалното оформление беше осъществено от г-жа Александра Дончева, калпаците – от умни по-умни, бяха ушити от сръчните ръце на г-жа Васева, а оригиналният капан за тая лакома и „много хитра гад“ – ламята, беше специален подарък, „кроен по кройките на някои науки“ от г-н Болчев...

Театралното събитие се състоя на 8 май от 14.00 часа в Актовата зала на училището. Най-трудната част в неговата подготовка се оказаха подборът и репетициите на актьорския състав. За ролите на майстор Пандо, учения юнак Хараламби и хитрата мома Петрана нямаше колебания: ролите сами намериха най-изявените ни досега актьорски таланти – Дарин, Петър и Тони от 11. клас. Непринуден смях разтърсваше залата по време на великолепната им игра. Цветистият език, юначеските пъчения и ламешките терзания кога да изяде най-напред ще оставят ярки бисери в съкровищницата на ученическия фолклор. Ще се повтарят още дълго репликите на баш-майстор юнакът Пандо, /дето мечка с голи ръце фанал, „не мечка, а мечище-стръвнище“ от типа на: „Аз викам, щом селото не ни признава, и ние да го не признаваме. Ще сме им обидени например...“ Или на учения юнак Хараламби, дето все се вре у науката и „една книга – цел труд! – изчете...“ „Дружина,

закъде сме с тия овчи, тия вълчи, тия прости калпаци!...“ Или на мома Петрана: „О, юнаци, вие ли сте, бре? Що се криете зад дуваро? Че поспрете се малко! Стига с толкоз юнакълци, че тя дойде! – Коя, ма? – Ламята! Вам лъжа, мене истина. Ей-сега дойде. Копяхме там на къра... И аз нали съм си работна... – Кой? Ти ли, ма?! – Е, па!...“

Особено сполучливи находки се оказаха и другите две „новоизгредели театрални звезди“ – Николай /10.клас/, който изи-

гра ролята на старши юнак Вьсо, и Тодор /7.клас/, който се превъплъти в най-младия от дружината – знаменития Пешко. През цялото време публиката реагира с непринуден смях и спонтанни ръкопляскания, а финалът беше ознаменуван с бурни аплодисменти. Пиесата на Никола Русев ще остане запечатана в златния фонд на БСОУ „Д-р Петър Берон“ и в живата памет на българската общност в Прага.

Светла Болчева

НИКОЛА РУСЕВ

е един от най-талантливите представители на съвременната българска драматургия. Роден е на 13 юли 1932 г. в град Берковица. Завършва режисура във ВИТИЗ „Кръстьо Сарафов“ през 1954 г. Работи като режисьор в Радио-театъра на Радио София, в Театъра на селото, драматург в Добричкия театър, Театър „Българска армия“ (1962–1968, 1989–1990) и НДТ „Сълза и смях“ (1968–1972), сценарист в СИФ „Бояна“ (от 1972), секретар по драматургия в Съюза на българските филмови дейци (1981) и в Съюза на българските писатели (1982). Умира на 16 юли 1990 г. в София

Автор е на следните пиеси: „Делниците имат много имена“ (1959), „Посоки“ (1960), „Усилие“ (1961), „Биография на един дъжд“, „Я, колко макове“, „Старчето и стрелата“ (1968), „Двоен креват за Адам и Ева“, „Зелената брадавица“, „От земята до небето“ (1975) и др.

От перото му са излезли детските пиеси: „Юнаци с умни калпаци“ (1968), „Лют звяр“ (1969), „Петлето“, „Жълтото око“, „Как писар Тричко не се ожени за царкиня Кита с китка накитена“.

По негови сценарии са направени филмите „Русият и гугутката“, „Грамофон и маслини за моите приятели“, „Къщи без огради“, „Щурец в ухото“, „Роялът“, „Константин Философ“. Нереализиран остава сценарият му за многосериен телевизионен филм „Жива вода“, излязъл като самостоятелна книга под заглавие „Приказка за Стоедин“. Ефектните жестове в драмите на Никола Русев са пряко насочени към емоциите на зрителя и създават класическа театрална атмосфера. Умира през 1990 г.

XXI Международен фестивал на детските хорове

На 18 април 2012 година Руското училище отново стана домакин на поредния XXI Международен фестивал на детските хорове. Музикалното събитие събра деца от няколко националности, обединени от благородната кауза да се помогне на болните деца от санаториума в Буковани. Този фестивал се превръща в многооачакван и обичан празник, на който участници и публика общуват духовно чрез най-красивия, универсалния език – на музиката и песента. Фестивалът бе открит тържествено от директора на Руското училище – г-н Христомян. Той приветства присъстващите и предостави сцената за творческите изяви на децата. Концертът бе открит от хора на Му-

зикалната школа на гр. Прибрам, който изпълни няколко жизнерадостни чешки песни. Енергични и атрактивни, децата от Френския лицей в Прага внесоха весело оживление в залата. Те представиха тематична музикална композиция, отразяваща навлизането на джаза във Франция през 30-те години на миналия век. Хорът на Руското училище се изяви с мелодични и изпълнени с много настроение песни, а детският хор „Ролнички“ – гр. Прага, показа талант и умение. Финалната изява бе на учениците от Българското училище. Със свежите краски на националните си носии българските деца оцветиха в неподражаем колорит сцената. Отразя-

вайки уникалността на българския фолклор, вокалната група, подготвена от г-н Моравенов, изпълни песните „Лилиано, моме“, „Весел дядо“ и „Йовано, Йованке“. Те бяха съпроводени от артистичното присъствие на танцьорите, които с лъчезарните си усмивки, със струите светлина в очите и в ритъма на българските хора сътвориха истинска красота. Бурните аплодисменти на публиката бяха сигурен знак за силното въздействие на изпълнението на българските деца.

Заклучителната песен тази година бе българска – „Хей, приятелю, здравей“ – послание към всички, че приятелството е магия. Тя бе изпълнена с ентузиазъм от участниците в благотворителния концерт. Накрая г-н Христомян благодари на художествените ръководители за прекрасния концерт и предаде събраните средства на представител на ръководството на детския санаториум в Буковани. Празникът на музиката и песента завърши с връчване на почетни грамоти и сувенири на всички участници. Този празник се превръща в символ на детската жажда за добро, за творчество, за нови приятелства; той доказва, че песента е най-прекия път към душите и сърцата на хората.

Снежана Таскова

Снимка: архив на БСОУ „Петър Берон“

5 години, откакто ни напусна Бойка Добрева

На 15. 06. 2012 г. се навършиха 5 години, откакто ни напусна Бойка Добрева. Ние, нейните приятели от гражданско сдружение „Заедно“, пазим в сърцата си слънчевата и усмивка, която – сигурни сме – липсва и на вас. Затова се събрахме на среща на 16. 06. 2012 г. в Дендрологическата градина в Прухонице, където преди няколко години изградихме български детски кът в нейна памет. Документалният филм „Бойка“ на режисьорката от български произход Светлана Лазарова, който бе заснет с подкрепата на Пражкото кметство, ще ви предложим отново през есента на 2012 г.

Гражданско сдружение „Заедно“

Снимка: Михал Коварж

Последното хоро на Випуск 2012

На 16 май БСОУ „Д-р Петър Берон“ отбеляза едно от най-милите и вълнуващи събития – изпращането на абитуриентите от Випуск 2012. Преди началото на тържеството успешно завършилите дванайсетокласници засадиха дръвче в Зелената класна стая – като символ на вечна пролет, на възкресяваща младост и сила; като знак на възродена България тук, на чешка земя.

въздишки единайсетокласниците изпълниха изразително стихотворението на своя съученик Петър Арnaudов „Надежда за любов“. Остроумен финал на поздравлението им беше поднасянето на шеговити подаръци от госпожа Васева – за всеки представител на Випуск 2012...

Под звуците на „Един неразделен клас“ щастливите абитуриенти бяха посрещнати в празнично украсения салон на училището. Последва оригиналната програма на учениците от 11 клас. След прочувствени уводни думи те представиха всяка една личност от Випуск 2012. Поднесоха им седем дара от духовния пантеон на училището: единството на живота, любовта, приятелството, успеха, доброто, мъдростта и щастието.

Щастието е тук, при нас, където времето е избродирало най-фината коприна на общите спомени и съкровенията копнежи. Щастието е в това, че ви има и че завършихте най-хубавото училище на света – нашето! Защото всеки един от вас е истински дар за нас! Вася е пътя ни към звездите: примамливи, далечни, недокоснати, желани... Нина е в порива на красотата, в споделената ласка, в нежността... Яни – в зашемяващата магия на музиката; Теодор – в изкуството на свършения танц; Георги – във великолепието на жеста и в прозрението на дълга; Христо – в силата на мисълта и волята за успех; Иван – в усмивката и всеопрощението на смеха...

Всички вие сте частица от благословената вечност на българското единение!

Вместо „Сбогом“ и неизплакани

От името на развълнуваните абитуриенти се изказа Вася Беджева. Тя благодари на всички учители за положените усилия, грижи, търпение, обич и тържествено изпълни ритуала по връчване „Ангелчето на знанието“ на 11. клас – символ на училищната приемственост, на несломимия български дух, на вечния порив към истината. С особена топлина, мъдрост и сърдечност прозвуча словото на класния ръководител на 12. клас – госпожа Катя Начева. Тя сподели, че през изминалите четири години е била много взискателна и критична към техните постижения и поведение, за да се поучават от грешките си и никога да не ги повтарят. Призова ги винаги да имат цели, защото постигането на една цел е вече успех. „Помнете миналото – каза г-жа Начева – България е съградена на бойното поле. Съградете и вие своята България. Гледайте в бъдещето, за да разберете как да живеете в настоящето, за да остане нещо добро след вас. Вярвайте в промяната и никога не се огъвайте пред трудностите. Те ще ви дават сили, за да вървите напред. Променяйте света по начин, който да ви носи успехи и удовлетворение...“

Заклучителното приветствие беше отредено на директора на училището, господин Еленко Начев. Той благодари на единайсетокласниците за чудесната програма, а на абитуриентите пожела да живеят смело и вдъхновено, да съхранят спомените на поколенията преди тях, да бъдат честни и трудолюбиви, да се гордеят с българския си корен, да приемат всяка трудност като изпитание и да вярват в собствените си успехи... Господин Начев връчи специална грамота на един от абитуриентите – Теодор Гецов – за отлична подготовка на танцовата група и за блестящото ѝ представяне във всички културни събития.

И отново Теодор поведе хорото – последното хоро на Випуск 2012...

Цялото училище трептеше от възторга на младостта и дръзновението.

„Нека по пътя ви слънцето свети, нека пътувате чисти и светли, звезден дъжд да вали, да догоните всички свои мечти!“ Обичайте България и Българското училище, за да познаете най-доброто у себе си! Отворете душите си, за да влезе в тях светлината! Изживейте очарованието на настоящия миг, на споделената радост и нека това колективно усещане се запечата в сърцата ви! Бъдете с нас – сега и винаги! НА ДОБЪР ЧАС!!!

Светла Болчева

Най-българският празник в БСОУ „Д-р Петър Берон“

НБългария празнува 24 май – Денят на българската просвета и култура и на славянската писменост! Празник на светите братя Кирил и Методий, чието безсмъртно дело съпътства живота на целия славянски свят.

Отново утрото събужда деня с химна „Върви, народе възродени“, прелетял през границите на милата ни родина, осенил със своята тържественост и сила една друга България – на 1300 км от нея, в Българското училище

благодариха на своите учители. Приветствие към гостите, учениците и учителите в този тържествен ден отпреди директорът на Българското училище – г-н Еленко Начев. Той посочи значимостта на празника и призова да

с труда си се превръщат в истински следовници на делото на Кирил и Методий и връчи на г-н Начев българския триколюр – дар за училището. С огромно вълнение и дълбока искреност се обърна към своите малки възпитаници г-жа Тошева, тяхната първа учителка. Тя изрази удовлетворението си от постигнатото, защото всички заедно се трудили неуморно през цялата година.

Днес първокласниците получават своите първи свидетелства – знак за успехите, постигнати с много упоритост и постоянство. Г-жа Тошева посочи уникалната възможност те да бъдат получени от ръката на вицепрезидента – г-жа Попова, която с удоволствие прие поканата.

Като венец на това тържество на българщината бяха изпълненията на вокална група „Лира“ и на танцовия състав на училището. С песните и танците те показаха, че Българското училище в Прага изпълнява своята благородна мисия на пазител на българската идентичност, съхранява фолклорните традиции, възпитава истински българи.

След тържеството г-жа Маргарита Попова се срещна с учителския колектив на Българското училище. С благодарност за оказаната чест и с пожелание за успешна дейност на президентската институция, г-н Еленко Начев връчи на скъпия ни гост Почетния знак на училището, а в Летописната книга остана посланието на г-жа Маргарита Попова:

*„Скъпи учители, мили деца на България,
По случай 24 май и за вашето дръзновение, талант и упорит труд – поклон с обич!
Бъдете здрави!
Нека заедно да работим за гордостта и достойнството на народа ни, на Отечеството ни!“*

Снежана Таскова

Вицепрезидентът Маргарита Попова и директорът на БСОУ „П.Берон“ Еленко Начев

в Прага.

Денят бе светъл, вълнуващ, неповторим!

Специален гост на тържеството по случай празника бе вицепрезидентът на Република България – г-жа Маргарита Попова, която бе посрещната сърдечно според българския обичай – с пита и стръкче здравец, след което тя и придружаващите я официални лица бяха въведени в празнично украсената зала на училището. Сред гостите бяха и членове на училищното настоятелство, представители на българските сдружения в Чехия, много съотечественици.

Празникът започна с Химна на Кирил и Методий, изпълнен от гостуващия хор „Щурче“ при 144 СОУ „Народни будители“, гр. София.

Днешният ден бе посветен и на най-малките ученици – първокласниците, които днес завършват своята първа учебна година. Безспорно, те бяха най-щастливи, защото мечтите им са сбъднати – вече са грамотни, пред тях се откриват широките хоризонти на знанието. Изписали благословената дума „България“ с букви на изящни коронки на главите, първокласниците

не допускаме духовността да изчезне от живота ни, защото благодарение на нея сме се съхранили като нация.

Обръщайки се към първокласниците, директорът им пожела да бъдат здрави, трудолюбиви, да обичат училището, с успех да се справят с трудностите. Денят на славянската писменост е повод да бъдат отличени най-добрите за своя целогодишен труд.

Г-н Начев връчи грамоти на ученици, изявили се в организирани през учебната година конкурси и състезания и на участвалите активно в училищния живот. Сред наградените бяха Маргарита Синапова от 6-ти клас, Каролина Ковачева от 7-ми клас, Филип Николов от 5-ти кл., Марияна Василева от 5-ти кл., Емилиян Димов от 6-ти кл., Силвана Стойчева от 10-ти клас. В своето приветствено слово вицепрезидентът се обърна към всички сънародници в чужбина, чиито сърца днес тупят в такта на „Върви, народе възродени“.

Г-жа Маргарита Попова изрази гордостта си, че в Българското училище в Прага се възпитават умни, ученолюбиви и вдъхновени българчета. Тя изтъкна ролята на учителите, които

Българска култура в остравския клуб „Атлантик“

Джаз концерт на формация „Бургас“, мобилна изложба „Джазопис“, включваща картини и художествени снимки на бургаски творци, прожекция на филма „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ бяха само част от богатата програма, представена в клуб „Атлантик“ в град Острава. Инициативата е изцяло на Българския културен институт в Прага и е част от „Вечер на българската култура“, която се провежда по традиция през май. И за да се почувства наистина българският дух, в програмата бе включена презентация на инфо-материали за Бургас, съвместно с кметството на града, както и дегустация на български вина и специалитети, приготвени от Българския културно-просветен клуб в Острава.

Гости на музикалния спектакъл бяха не само българи, членове на Културно-просветния клуб в града, но и Галина Тодорова – директор на Института, която поздрави присъст-

ващите и благодари за гостопримството, Севдалина Коваржова – културен сътрудник и Володя Гоцев също от Института в Прага.

Музикалната формация в състав Христо Кожухаров – тенор-саксофон/ кларинет, Атанас Камиларов – алт-саксофон/ кларинет и Планинка Карагьозова – пиано се представи с изпълнение на класически джазови стандарти като Ja – Da (B. Carlton), Lady Be Good (G. Gershwin) и други.

Гостуването на бургаските музиканти в Острава не е случайно. То е израз на задълбочаване на културните връзки между двата града. Още през ноември 2009 година бе подписан договор за двустранно сътрудничество

и бе сложено началото на културното и стопанско побратимяване между Моравско-Силезийска и Бургаска област. Те имат много общи профили в развитието си, а не на последно място и това, че Острава е център на една от най-големите български общности на територията на Република Чехия и има особен принос за съхраняването на българските корени.

Минка Генчева

В замъка „Радун“

Богата колекция от книги на латински, немски, френски и английски език успяха да разгледат членовете на Българския културно-просветен клуб в Острава при посещението си в замъка Радун, разположен недалеч от Опава. Най-старите датират от далечната 1550 година, а новите са от 1943-та, отбелязва Марие Лодухова, уредник на двореца. Сред многото томове се нареждат както различни енциклопедии, така и духовна литература.

Възникнал първоначално като средновековна крепост, през 16 век замъкът Радун е възстановен в духа на Ренесанса. През 17 век е изоставен и постепенно в периода 1816–1822 година при Джон Лариш-Мьоних е ремонтиран и преустроен като лятна резиденция. През годините има много собственици, последният от които е граф Александър Блюхер, разказа госпожа Лодухова и допълни, че през 19 век сградата

е променена в духа на готическия романтизъм, а от 1984 година отваря врати за обществени посещения. Последните собственици от рода Блюхер са направили значителни промени в интериора и екстериора във всичките му 26 стаи. Много от изложените днес вещи са заимствани от съседни замъци, тъй като Радун неведнъж е бил ограбван по време на войните. В него се кръстосват различни стилове, като се започне от готика и се стигне до ампир. Посетителите успяха да видят ансамбъл от луксозен порцелан, стъкло, сребро, както и картини на художници, графики и скулптури. Най-новата част от сбирката представлява любимата порцеланова чаена чаша и кана на графиня Луиза Блюхер, дарена в началото на 1949 година, непосредствено преди принудителното ѝ заминаване за Англия, каза още г-жа Лодухова.

И за да бъде пълна галерията от

снимки, българската група посети и Ботаническата градина в Новий Двур, където растат повече от 7000 вида растения, дървета и билки, как-

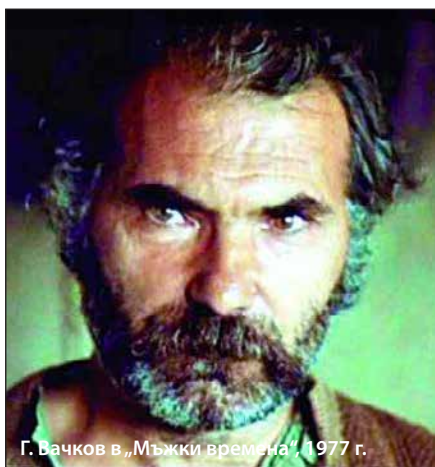

то и техните разновидности – културните и градинските им сортове. Не останаха незабелязани и гигантските секвой на възраст от 4000 години, които ненапразно наричат „свидетели на динозаврите“.

Минка Генчева

Памет за Григор Вачков

80 години от рождението на големия български актьор

Г. Вачков в „Мъжки времена“, 1977 г.

Григор Вачков стана звезда и всенароден любимец благодарение на своя щедър талант и на огромния труд, който положи, както за своето артистично израстване, така и за преодоляване на провинциалните си комплекси, свързани с характерния му акцент, издаващ безпощадно селския му произход от родния северозапад – село Трънчовица.

Вярно е, че той се утвърди в годините на зряла социалистическа България, когато беше привидно лесно, но всъщност много трудно да станеш знаменитост при наличието на само една държавна телевизия, на няколко реномирани столични театри и на киноцентър, разположен в далечната Бояна.

Григор Вачков е роден на 2 май 1932 г. в с.Трънчовица, Никополско. Излязъл от народните недра и произхождащ от бедно и трудолюбиво семейство, Вачков е нагледно по-

Той си отиде от този свят ненавършил 50 години, на 18 март 1980 г.

Почина в разцвета на силите си, но с такава богата творческа биография, с каквато малцина български актьори могат да се похвалят.

Може би и затова Григор Вачков е останал в съзнанието ми с ведрата си усмивка и неизчерпаема жизненост, която не го напусна и когато се утвърди като един от най-големите ни кинотрагичи, и най-вече, когато в края на 70-те години на миналия век коварната болест все повече го измъчваше и нанасяше неизлечимите си белези по неговото лице, придавайки му страдалчески блясък на мъдрец – стоик.

твърждение на реализирания се сам артист, преодолял всички възможни препятствия по пътя на осъществяването на заветната си мечта.

Защото той завършва Лозаровия техникум в Плевен и ако не е било настояването на един от побудните му преподаватели да учи във ВИТИЗ, вероятно България щеше да се сдобие с един добър специалист по винопроизводство, но щеше завинаги да загуби таланта на Григор Вачков. Гришата Вачков попива театралната магия още в Плевен, където преодолява смущението си от публични изяви и през 1951 г., след като една година е работил в местния „Винпром“ и спестил някой лев, пристига с дървеното си куфарче в София.

И до днес се носят легенди как двама зевзеци го пращат вместо във ВИТИЗ на адреса на Зоологическата градина, сблъсквайки се със семплата му фигура, както и за завръщането му в Театралната академия, където пред корифеи от ранга на Николай Масалитинов, Дако Даковски и Д.Б.Митов, изнася грижливо подготвения си рецитал по Чудомир.

Можем само да си представим смеха, който предизвиква сред академичните величия на България, както и изумлението им, когато самоуверено заявява, че иска да играе нечовешки роли. Изявление, произнесено от него, веднага след като авторитетното жури снизходително му дава шанс да учи, но с изричното условие за една година да

се раздели със силния си акцент.

Григор Вачков се шлифова с безкрайна упоритост и изключително желание, завършва ВИТИЗ през 1955 г., играе две години на врачанска сцена и от 1957 г. до смъртта си е стълб на Сатиричния театър, където освен с остро-сатиричните си характерни изяви във „Вражалец“ (1967) и „Юнаци с умни калпаци“ (1968), публиката го запомня като най – добрия интерпретатор на образния свят на Йордан Радичков в „Суматоха“ (1967) и „Лазарица“ (1978). Две години след излизането си на сатиричната сцена, Вачков прави и своя кинодебют.

Ролята му е малка, незначителна, появява се едва на финала със своята знакова кукерска физиономия, но се запомня – защото е в легендарния „Хитър Петър“ на Стефан Сърчаджиев, най-гледаният български игрален филм с посещаемост от над 6 милиона зрители!

През 60-те години на миналия век Вачков трупва киноопит като епизодик в антифашистките мелодрами „Дом на две улици“ (1960) и „Веригата“ (1964), в прочути екранизации като „Тютюн“ (1962) и „Танго“ (1969), в крамолни и критични по своя патос творби като „Смърт няма“ (1963), „Привързаният балон“ (1967), „Бялата стая“ (1968) и „Кит“ (1970)...

За пръв път се превъплъщава в селски образ по Радичков в стандартната екранизация на „Горещо пладне“ (1965) на Зако Хеския, за да се насочи към

Григор Вачков в „Лазарица“, 1978 г.

света на комедията, воден уверено от Владимир Янчев в „Невероятна история“ (1964), „Старинната монета“ (1965) и „Топло“ (1978).

Постепенно дооформя своя образ на енергичен и чаровен чешит, който с типичен български ентузиазъм преодолява житейските препятствия пред себе си, проявява по-голяма възискателност към предлагания му драматургичен материал и най-важно – намира „своите“ режисьори, без които е немислима кариерата на нито един голям актьор по света...

В театъра това е Методи Андонов, ангажирал го за главната роля в „Сума-тоха“ (1967).

В киното това са: Владимир Янчев – за леката бравурна комедия „Старинната монета“ (1965), но и за безкомпромисната сатира на социалистическите недъзи в „Невероятна история“ (1964); Любомир Шарланджиев, с когото става всенароден любимец във „Веригата“ (1964), „На всеки километър“ (1969–1972), „Най – добрият човек, когото познавам“ (1973), „Спомен за близначката“ (1976) и „Трите смъртни гряха“ (1980); Едуард Захариев, с когото прави най – характерната си роля на мачо – крадец на моми в „Мъжки времена“ (1977) и Христо Христов, разкрил пълноценно неговия нестандартен трагичен натюрел в „Последно лято“ (1973), „Циклопът“ (1976), „Срещу вятъра“ (1977) и „Камионът“ (1980)... Вярно е, че изключителната си популярност Вачков дължи най-вече на образа на Митко Бомбата от сериала „На всеки километър“, както и от ня-

Гришата със Стоянка Мутафова в „Чичовци“, Сатиричен театър

колко му участия в тв адаптации по Радичков от рода на „Яйцето“ (1979) на Хачо Бояджиев, като вероятно и това е натежало при определянето му за Народен артист през 1978 г., но е истина, че своята творческа зрелост и пълнота той осъществи в ярко драматичните си изяви в „Последно лято“ (1973) по Радичков, за която получи златен медал от Фестивала на авторското кино в Сан Ремо през 1974 г. и най-вече в „Мъжки времена“, за чийто триумф е справедливо награден за най-добра главна мъжка роля на Фестивала на българския игрален филм през 1978 г. В края на живота си, успоредно с усилването на болестните симптоми, Вачков увеличава максимално своите ангажменти в театъра, телевизията и киното, без да забравя и участията си в прословутите петъчни салони на Людмила Живкова.

Заедно с това идва ударът с неочакваната смърт на любимия му режисьор Любомир Шарланджиев на 22 юли 1979 г., неприятностите около екранното лансиране на „Камионът“ (1980) на Христо Христов, оказали се „генерална репетиция“ за посичането на „Една жена на 33“ (1982) и напрежението около снимането на амбициозния епос на Георги Дюлгеров „Мера според мера“ (1981), в който на Вачков бе съдено да пресъздаде с неподражаемо майсторство образа на Постол войвода, останал за съжаление недовършен...

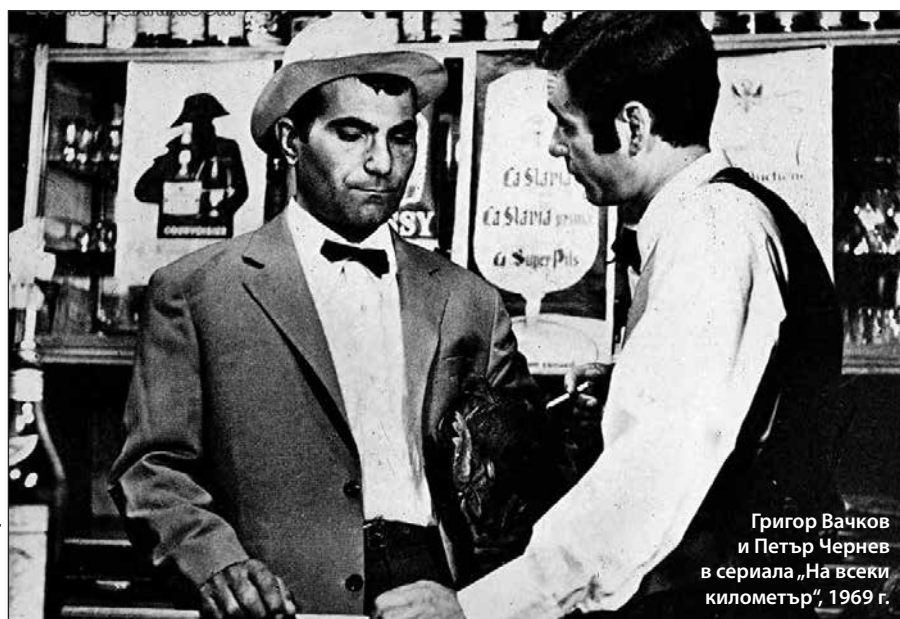
Смъртта му дойде изневиделица, като грозно знамение, малко преди рождения му ден на 26 май. Без време свикнахме да се прощаваме със своите любимци.

А тогава още не знаехме, че списъкът ще бъде прекалено дълъг – Любомир Кабакчиев, Невена Коканова, Антон Горчев, Стефан Гецов, Георги Георгиев – Гец, Катя Паскалева, Антоний Генов, Кирил Варийски, Климент Денчев, Петър Слабаков...

Може би съдбата постъпи с Григор Вачков мъдро, прибирайки го толкова рано.

Така той остана в спомените ни „вечно млад“, като му бе спестена агонията на безкрайния ни преход, налегналата ни напоследък бездуховност, както и колапса на родното ни кино, от който то започна мъчително бавно да се възстановява – подобно на възкръснал мъртвец – едва в последните дванадесет години...

Борислав Гърдев

Григор Вачков и Петър Чернев в сериала „На всеки километър“, 1969 г.

Яворов се влюбва само в изключителни жени

Три изключителни жени пресичат пътя на поета П. К. Яворов. Дора Габе и Мина Тодорова го вдъхновяват, за да напише някои от вечните любовни стихотворения на литературата ни. Третата – Лора Каравелова – го кара да изживее, а не да напише най-голямата драма в живота си. И трите принадлежат към известни, богати и уважавани семейства: Дора е дъщеря на заможен чифликчия от Добруджа, Мина – на един от най-богатите българи тогава, а Лора – на министър-председател на следосвобожденска България. Никое от трите семейства не приема поета, но това не може да унищожи любовното чувство. То оцелява като бледа теменуга сред тръни в погледа на две хубави очи или в един стон на душата... За да се стигне до най-фаталната любов, започнала не къде да е, а на гробището – в Бианкур, на гроба на Мина. Любовта, която Яворов ще заплати с живота си.

Поетическият талант на Яворов избуява когато той е телеграфист в Анхиало (дн. Поморие). Там написва знаменитата си поема „Калиопа“, която кара авторитетите около най-елитното литературно списание по онова време – „Мисъл“, да приемат младия поет като свой. Творбата влиза в първата му книга „Стихотворения“ (1901). Придобива

изключителна популярност, за която говорят и пародиите по нея. Яворов споделя в своята „Автобиография“ (ослепелият след опита си за самоубийство поет я диктува на Владимир Василев): „В Анхиало написах „Калиопа“, вдъхновен от една хубава мома българка; съжالياх, че не съм се оженил за нея“. Според племенницата на поета – Ганка Найденова-

Стоилова поемата е вдъхновена от Нонка Чипева, която е била учителка в Анхиало. „Нонка беше по-друг тип – сдържана, съсредоточена, твърде сериозна за възрастта си...“ – разказва Яворовият другар П. Тодоров Костов, с когото правят серенади на Нонка и съквартирантката й Кика (Екатерина Бояджиева). Поетът е въздържан в тези младежки изпълнения, но: „Само мисълта за Нонка, която беше... така близка и скъпа за неговото сърце, го увеличава, [както] и откритата нейна радост, че и той е между певците“. След премест-

ването си в София и участието си в борбата за освобождението на Македония, Яворов се превръща в най-магнетичната фигура на онова време. Жените лудеят по него – поета и комитата. По-почтените го разиграват със срещи, писъмца и искат да ги ухажва продължително. Но има и други – леснодостъпни, и Яворов не се отказва от тях. За съжаление поетът е дискретен, скрива имената на любовниците си, но охотно разправя за преживяванията си с тях на своите приятели. Една от тия жени сама разкрива тайната около авантюрата си с Яворов и то на преклонната 72-годишна възраст през 1957 г. Името ѝ е Весела Монева-Олзомер – българка, женена за швейцарски художник.

Държана дълго време в тайна е романтичната връзка на Яворов с Дора Габе. В контекста на техния поетическо-епистоларен роман попадат стиховете и писмата им, разкриващи обстоятелствата и чувствата, както и всичките им противоречия. Така например самата Дора Габе в различни етапи от живота си е заявявала различни неща по повод връзката си с поета: от „Нито веднъж не ме е целувал“ до поетическото си завещание „Женска кръв“, директно посветено на Яворов и изрично публикувано след смъртта ѝ, което дава повод за твърдения, че той е бил първият мъж в живота ѝ. „Не ми хареса от пръв поглед: сух, чер, с коса над веждите, очите му

Дора Габе

нямаха израз, защото го боляха. Само гласът му беше хубав. Не само хубав – топъл, мек глас, който издава вътрешния чар на поета” – пише в първата версия на спомена си хубавата еврейка. Петнайсет години по-късно тази среща е представена другояче – Ненчева занесла на Яворов нейни стихове, без да я пита. Флиртът на двамата от 1905 г. достига обаче неизмерими дълбочини, за които човек може да се досети, ако прочете Яворовите писма до Дора Габе и стиховете, които двамата си разменят. Поетът редактира първите стихове на младата си колежка и дори ги дописва (по-късно те са включени в първата ѝ книга „Теменуги“, а Яворов създава едноименния си шедьовър).

Но когато на хоризонта се появява Боян Пенев, за Яворов няма място в сърцето ѝ. По това време Яворов и Пенев са приятели, а между Дора и Яворов тече роман. Но на младата поетеса не ѝ е отсъдено безоблачно любовно чувство с професора и тя попада в любовен триъгълник с Елисавета Багряна, която планира сватбата си с Боян Пенев, но той умира преди това.

Факт е, че у Дора остават възхищението от Яворов и красивият спомен, заради които тя е сред малкото жени, които се опитват да му помогнат, когато Лора се самоубива и го сочат като неин убиец.

Най-съзидателният период в творчеството и живота на Яворов е връзката му с Мина, дъщерята на изключително богатия еленски чорбаджия и общественик Юрдан Тодоров и сестра на близкия приятел на поета Петко Ю. Тодоров. Яворов и Мина се запознават на Благовещение, 25 март 1906 г.. Яворов вижда за първи път момичето в дома на брат ѝ в София. Тогава поетът е 28-годишен, а Мина – едва на 16. От този момент двамата започват да си пишат, а през есента на същата година си изясняват чувствата. На 25. 09. 1906 г. Мина му пише знаменитата фраза: „Не мога да си дам сметка какво ще излезе от всичко това. Аз съм толкова млада, а Вие сте поет.“ По това време Яворов е в Нанси, Франция. Оттам той ѝ пише писма, част от които са във вид на стихотворения. Това са знаменитите

класики „Пръстен с опал“ и „Обичам те“. А на 29 ноември идва признанието му, написано на пощенска картичка: „Аз Ви обичам! Аз искам да Ви кажа още нещо, но не мога да го сглобя. Душата ми е наранена и аз страдам – тъй силно... Аз бих желал да Ви притисна до гърдите си, да изплача душата си и да умра...“. В края на ноември 1906 г. в сп. „Мисъл“ излиза цикълът от пет стихотворения на Яворов, озаглавен „Писма“. В него са „Пръстен с опал“, „Обичам те“, „Не бой се и ела“, „Умри!“ и „Истината“. При тази им първа публикация те са без заглавия, само с общо мото – цитатът от писмото на Мина от 25. 09. 1906 г. Избухва скандал. Семейството на Мина разбира, че нещата между двамата са твърде сериозни. Брат ѝ Христо отива в редакцията на сп. „Мисъл“ да търси сметка от д-р Кръстев защо е публикувал такива интимни неща, в които е замесено непълнолетно момиче от уважавано семейство. На свой ред и д-р Кръстев се разгневява на Яворов. Прекъсвани под налягането на семейството ѝ, което не може да приеме такъв зет като Яворов, кореспонденцията и срещите на двамата продължават до юни 1909 г. Следващата година тя умира в Берк, Франция и я погребват в Бианкур край Париж.

„Щяхме да знаем повече, ако част от писмата на Мина не са били изгубени от семейството ѝ и ако след смъртта на Лора нейният бивш съпруг не влиза в квартирата и не отнася цялата покъщнина. До ден-днешен наследниците не са позволили на никого да се запознае с прибраното след смъртта на Лора. През 1996 г. ми се обади по телефона Фани Дренкова, съпруга на Лориния син Петко, и ми каза, че притежава писма, според които причината за бързата и ранна смърт на Мина е аборт, вследствие на нежелана от Яворов бременност. За съжаление не проявих необходимата бързина да я посетя и да видя говори ли истината.

Споменавам този факт не за да търся някаква сензация, опазил ме Бог, но за да покажа една нишка към драмата от последните дни на Мина, когато Яворов безуспешно иска да я види жива, и което семейството

Лора Каравелова

категорично му отказва. Яростта на близките дали е била породена само от чувството между Мина и Яворов, което те се опитват да охладят и предотвратят?“ – разказва изследователят Петър Величков.

През август на 1906 г., в която се запознава с Мина, Яворов среща и фаталната жена в своя живот – Лора Каравелова. Документално свидетелство от последвалата разходка до Драгалевския манастир е автентичната снимка на компанията, в средата на която са Яворов и Лора, а от другата страна на поета е Христо, брат на Мина. „Вчера намерих един

Мина Тодорова

Владимир Василев и Яворов, 1912 г.

портрет – една компания, в която си и ти; колко интересно си се измъдрил до една хубава мома и Христо!“ – пише Мина в писмо до Яворов на 9 юли 1908 г.

Лора Каравелова е култова фигура от зората на XX век. Дъщеря е на Петко Каравелов, по-малък брат на писателя и революционера Любен Каравелов, респектиращ държавник и премиер в годините след Освобождението. Лора е една от най-красивите и образовани жени на своето

време. Дръзка и освободена, тя скандализира патриархалното общество с любовните си афери, участва в конкурси за красота, буди завист с шеметните си тоалети и с непрестанните си пътувания в странство. Лора е омъжена за д-р Иван Дренков, когато научава, че Яворов всеки ден носи цветя на гроба на Мина в Бианкур. Тя го издебва там и му разкрива чувствата си. Яворов недоумява и я отблъсква: „Моят отговор я засегна болезнено. Тя сприхаво

кипна и демонстративно ме остави, без да проговори. Видях, че честолюбие то й бе силно засегнато и си останах с впечатлението, че тази ще бъде първата ни и последна среща.“ Но в една снежна нощ тя потропва на вратата му, а той си признава, че не могъл да я отблъсне.

Резултат от връзката им, узаконена на 19. 09. 1912 г., е само едно стихотворение, с посвещение „На Лора“ (с първоначално заглавие „Стон“), и писмата им, които са върхът на българската епистоларна традиция. В книгата са включени тези от писмата им, в които двамата изказват чувствата си, изразяват колебанията, ревността и противоречията във връзката им. И така, до трагедията в нощта срещу 30 ноември 1913 г., когато хазаите им намират Лора мъртва, а Яворов прострелян в слепоочието след неуспешен опит да се самоубие.

„Нашите съдби бяха решени в деня, когато си подадохме ръка“ – признава поетът в изложението си до Апелативния съд.

Пламен Тотев

П. К. Яворов

Дора Габе: „Наранено чувство ми говореше от стихотворението „От други свят съм аз“ [„Не си виновна ти“]...”

Не си виновна ти

От други свят съм аз – не си виновна ти,
дете на прах-земя, на прашните мечти;
не си виновна ти, от тебе исках аз
не сажди на страстта, а дух кристален мраз.
От тебе исках аз да бъдеш огледало
на моята мечта сред ясна самота:
вълшебно огледало, живот и образ дало
на моя хладен блян от светъл бронз излян.

Не си виновна ти, от други свят съм аз,
не зная прах и дим в приоблачния мраз;
от други свят съм аз, що можеш стори ти
за моя снежен сън и ледени мечти!
Що можеш стори ти, не арфа яснозвучна
за тайната в тъма ридаеща сама, –
не арфа яснозвучна, с душата ми съзвучна,
дозела песента на радост-горестта!...

Не бой се и ела

От скандалния цикъл с мото от писмо на Мина: „Не мога да си дам сметка какво ще излезе от всичко това. Аз съм толкова млада, а Вие сте поет.“ („Писма. Денят на самолюбията“, сп. „Мисъл“, 1906, кн. 9).

По стъпките ми редом никне жълта злоба,
аз семето на зло неволно сея вред;
миг негде ако спра, пред мене зине гроба
на всеки идеал – и бързам пак напред,
тъй може би проклян в майчина утроба...
Но ти ела, напук на орисия зла,
не бой се и ела.

И съсък на змии, и крясъци на жаби
аз чуя недосяган в тъмни самоти;
ден взора ми лови, нощ думите ми граби,
самси неведнъж обсипах с клевети,
че сила ме задавя сред безброя слаби...
Аз себе си ломя – от мене бягат Те,
но ти ела, дете.

Ела свидетелствуй – в мрачна безнадеждност
как чезна за доброто, как му вярвам аз;
ела свидетелствуй колко тепла нежност
душата ми опази в тоя леден мраз;
свидетелствуй още лудата безбрежност
на моята любов... Напук на участ зла,
не бой се и ела.

За антологията „13 звезди в славянското небе“

През 2012 година в Изд. „Славянска литературна и артистична академия“ излезе една нова книга – антология, събрала стихове на тринадесет славянски поетеси. В книгата са включени стихове на поетеси от всички славянски държави – Дора Габе и Елисавета Багряна (България), Лариса Гениуш (Беларус), Гордана Бошнакоска (Македония), Халина Пошвятовска (Полша), Анна Ахматова и Марина Цветаева (Русия), Лудмила Подяворинска (Словакия), Катя Шпур (Словения), Десанка Максимович (Сърбия), Леся Украинка (Украйна), Весна Парун (Хърватска), Иржина Хаукова (Чехия).

Това е без съмнение огромен проект на редица амбициозни слависти, литературоведи и преводачи – Елка Няголова, Хари Стоянов, Надя Попова, Димитрина Лау-Буковска, Ася Григорова, Валентина Радинска, Найденов Вълчев, Иван Николов, Димана Иванова, Ганчо Савов, Зорница Х. – Георгиева, Димитър Христов. Съставители са отново преводачите на стиховете в Антологията, а автор на предговора на изданието е Елка Няголова. В предговора поетесата посочва накратко целите и задачите на книгата – това не е феминистки проект, а проект на „Славянска литературна и артистична академия“. Концепцията на Антологията е славистична – тя отразява поезията на жени от славянските държави, живели и творили през 20 век. Събира в едно различни почерци и стилове, различни женски съдби, тясно свързани с идеята за утвърждаване на славянското. През телескопа на

славянското успяваме да различим в небето звезди, излъчващи различна светлина. Чувстваме и виждаме виталистичната естетика на Елисавета Багряна, меланхолично-декадентската поетика на А. Ахматова, М. Цветаева и Халина Пошвятовска и философския стил на поезията на Иржина Хаукова.

Преди премиерата на книгата в България, която се състоя по време на ежегодния поетичен фестивал „Славянска прегръдка“ във Варна, книгата беше представена вече в английската столица Лондон по време на поетичен фестивал в стара полска католическа църква.

В България премиерата се състоя на 23 май в Аулата на Икономическия университет. При представянето участваха актрисата Таня Захова (потомка на Марина Цветаева), както и оперните прими Даниела Иванова (сопран – директор на Варненската опера) и Йонка Христова (мецосоп-

ран, която работи от много години в Манхайм, Германия). По време на премиерата прозвучаха изпълнения на група за етно-джаз – „Заран“, както и много, много стихове. Беше учреден и Радетелски клуб на Славянската академия в Университета, с ректор проф. Пламен Илиев. Очакват се премиери на книгата в Полша през ноември, в Москва – в края на септември, в Белград – през октомври, както и в Прага. Книгата беше изложена и на щанда на Българския културен център на Панаира на книгата в Прага тази година.

Освен с всичко друго, тази книга е оригинална и неповторима и със своето художествено оформление – художник на илюстрациите в сборника е Стоимен Стоилов, а оформлението е на Валерий Пощаров.

д-р Димана Иванова

Писането е като катеренето – дори да покориш един връх, има безброй други

Разговор с писателя Стефан Кисьов за фантазиите, които се превръщат в книги, за екзекуторите на нашето време и за любовта, която не може да изчезне.

Проф. Михайло Пантич и Стефан Кисьов в Подгорица

Стефана, ти си автор на 8 романа, 60 разказа и на пиесата „Гларуси“. Сменил си много професии, но не си престанал да пишеш. Какво е писането за теб – начин да изразиш себе си, средство за комуникация, царство на свободата, оазис, мисия...?

Някога, когато започвах да пиша, беше мечта. Една красива мечта. Бях на 12 години и най-голямото ми удоволствие беше да чета и да си фантазирам за нещата, които бях прочел. Можех по цял ден да чета и да фантазирам и всъщност тази фантазия се превърна в част от мен. Но тъй като и най-хубавите книги свършваха и аз оставах без своята доза фантазии, разбрах, че за да се чувствам добре, трябва сам да си ги произвеждам. Така започнах да пиша и затова продължавам да пиша. Писането ме зарежда с фантазии и ми е много нужно. Разбира се, опитвам се и да бъда полезен на хората, за да има смисъл от това, което правя. Тоест, пиша защото имам нужда, но се опитвам да пиша така, че другите да имат полза от мен, да научат нещо.

През 2004 г. за романа си „Екзекуторът“ получаваш наградата на фондация „ВИК“. Според теб имат ли наградите значение за по-добрата професионална реализация на писателите, носят ли им популярност или факторите, които правят един творец известен са съвсем различни?

Да си призная нямам сигурен отговор. Тайната на успеха не е съвсем открита. Да, рекламата и признанието са много важни за популяризирането на една книга, но пък ако една книга е страхотна, тя рано или късно стига до читателите. А пък от друга страна, повечето награди са конюнктурни. Дават се на влиятелни хора от хайлайфа, някои от които са направо графомани. Всеки може да си купи награда. Да си купи реклама. Да си уреди да го канят телевизии и т.н. Но големите автори се раждат по един на сто години. Те създават литература. Другите произвеждат бестселъри. Издаването се превърна в индустрия и в нея изкуството отдавна е отстъпило място на печалбата. Има както жълта преса,

така и жълта литература. Аз лично вярвам само на литературния си вкус. Мразя наградите. И те – мен. Ха-ха. Всъщност получил съм няколко, но първото нещо, което направих, беше да се насиля, да не мисля за това. Не живея със съзнанието, че съм носител на награда. Това, което винаги ме е вълнувало, е дали пиша нещо хубаво. Писането е като катеренето. Трябва да се държиш здраво за въжето. Да не гледаш нагоре, нито надолу. А дори да покориш един връх, има безброй други. Важното е да си катерач.

Главният герой в „Екзекуторът“ е палач по неволя в Народна Република България. Той, като че ли, не е истинският убиец, а оръжие, с което някой друг убива. Той е малкият човек, впрегнат да служи на системата. И само за да оцелее стреля с български чадър и с български фотоапарат. Кои са екзекуторите на нашето време?

Ами това са ония момчета, които убиваха и сами биваха убивани в създадената от същата тая Държава сигурност мафия в България през последните 10 години. И те трябваше да оцелеят по някакъв начин, защото и в една мафиотска организация като влезеш – главно по финансови причини, но и от глупост или пък под влияние на улицата, та тогава, щом си „вътре“, нямаш избор. Няма излизане. Освен с краката напред. Моят „екзекутор“ е предшественикът на сегашните убийци от българската мафия. И те са жертви. А друг дърпа конците. Ония с черните, лъскави лимузини.

В последния си роман „Тайната на рицаря Капулети“ доразказваш историята за любовта на Ромео и Жулиета и нестихващата омраза между Капулети и Монтеки по

нов начин. Любовта и омразата ли управляват света? Има ли шанс любовта в днешно време?

За любовта не е имало никога лесно време. То не е и било необходимо да е така. Всъщност дори трудностите пред любовта я създават. Ако няма трудности, няма любов. Голямата любов е голяма, защото е невъзможна. Това е парадоксът. Колкото е по-невъзможна, толкова е по-сладка. Винаги ще има любов. Тя не е продукт на времето, а на природата ни. Поне любов ще има. Другите неща може да изчезват, но любовта не може да изчезне.

На колко езика са преведени книгите ти? Кога можем да очакваме издаването на „Екзекуторът“ на чешки език?

Не толкова много, колкото ми се иска. Английски и сръбски. Има мои неща главно разкази, публикувани и на унгарски, немски, френски, испански, дори на измисления език „македонски“. Но аз не съм си давал много зор. А тази работа с преводите е доста трудоемка и досадна. Аз съм голям мързеливец. Дай ми само да чета и пиша. Да се шляя и да пия кафета в готини кафенета. Добре, че е жена ми, да ме подсеца за това-онова. Тя ми е най-добрият приятел и съветник. Има няколко проекта, които в момента се развиват с издателства в няколко европейски страни, но ще видим. Тази тема ужасно ме потиска. Не ми се мисли за успехи. Много ми е досадно. Аз съм фаталист. Кавото е писано да става, ще става. Някой ден може да стана световно известен. Или пък никой да не ме знае. За мен важното е да съм в хармония със себе си. Не ми пука за успеха.

През месец май тази година участва в два международни панаири на книгата – в Прага и в Подгорица, Черна гора. Кое отличава тези два форума? Как беше представена българската литература в Подгорица?

Най-напред бих искал да благодаря за участието си на панаира в Прага на българистката от Славянската библиотека в Прага Ивана Сръбкова, благодарение на която бях поканен да участвам, както и за чудесната

й рецензия и превода на чешки на части от „Екзекутора“. В Подгорица четат много. И панаирът им беше много оживен. Особено, като се има предвид, че Подгорица е 100-хиляден град. Мен ме посрещнаха много сърдечно, с голямо уважение. Доколкото успях да разбера от чуто от разговорите между хората, там имат много добро отношение към България. Много ни уважават и се надявам и да ни четат.

Каква е съдбата на българската литература след прехода? Могат ли писателите да се издържат само от плодовете на своя труд или животът ги принуждава да упражняват и други професии?

Има писатели, за които писането е професия. Не знам доколко това е добре. И за мен е професия, но тъй като аз не гоня пазарни успехи, естествено няма и големи приходи в касичката. В литературата може да печелиш пари само случайно. Или късно. Това са думи на Хемингвей. Напълно съм съгласен с тях. При това те са казани за американски писатели. Какво остава за българските. Няма пари в литературата. Има пари в жълтата литература. Но и те не са толкова много. Аз отдавна взех решение да не пиша за пари. Затова този проблем не ме вълнува. Не всяка човешка дейност е свързана с печелене на пари. Крайно време е да се разбере това. И не само печеленето на пари е критерий за важността на една дейност. Напротив. От най-важните неща в живота не се печелят пари. Но без тях не може.

Живеем във време разделно на българската култура. Чалгата, простацината и грубото потребителско отношение към живота се ширят в обществото. Псевдо-културата се прокламира широко и в медиите. Виждаш лъчи от светлина в нерадостната българска действителност?

Да. Виждам много светлина. Виждам страхотно бъдеще за България. Може би не веднага. Да кажем след 20–30 години. Тогава. Ние още не сме се осъзнали като нация. След турското робство сме се хвърлили да благодарим на руснаците, а след тях са дошли комунистите. От 20 го-

дини се лутаме – и не знаем още по кой път да поемем. Чудят се нашите политици каква трябвало да е новата национална цел. Ами тя ще им извади очите. Каква е била националната цел на хан Аспарух? На хан Крум Страшний? На княз Борис Първи? На цар Симеон, на цар Колоян и т.н.? Да се пита каква е новата национална цел на една държава, е като да се питам аз каква е целта на литературата. Целта на държавата е самата държава. Както и целта на литературата – литературата. Хубавата държава и хубавата литература. Всеки да си върши работата и тогава целта сама се появява. На България ѝ трябва само едно нещо. Контрол. Всичко трябва да се контролира в много по-голяма степен и по-качествено. Кой мърси и кой краде. Кой лъже и кой клевети. Кой спазва закона и кой не. Нещата са прости. Закон и ред. Това е отговорът. Иначе, останалото го имаме. Една райски красива земя, страхотен климат, прекрасни хора, изключително силни и умни. Иначе нямаше да оцелеем, след пет века живот като роби. И да запазим езика, вярата и културата си. Много съм горд, че съм се родил българин.

Въпросите зададе
Мария Захариева

Стефан Кисъв на Международния панаир на книгата в Подгорица

Срамежливият крадец

Излязох от католическия „Оберж дьо Жонес“, хванах автобуса до ресторанта на „Макдоналдс“ и слязох в центъра на Брюксел. Мотах се няколко часа по улици, кафенета и магазини и реших да крада. Не много, но поне за подаръци на жена ми, детето и близките. Всъщност бях скромнен крадец. Най-напред си свих едни батерии за уокмена. Усещането беше невероятно. Нещо като едно време, когато се катерехме по чуждите дървета да си берем кисели джанки. Мушнах батериите в джоба и минах край касата. Супермаркетът беше пълен с хора и никой не ми обърна внимание. После отидох в друг магазин и пак в джоба си набутах няколко червила, парфюмчета и сенки за жена ми. Обичаше да се цапа. От следващия си взех два чифта слипове. Накрая се увлякох и вече в чантата си мушнах една блуза и облякох друга в пробната. За вкъщи си харесах една метална кутия. Нямах представа за какво ще я използвам. Но беше типично белгийска. Можех да си я пълня с бонбони. Кой знае. Минах с разтуптяно сърце край касата. Пак никой не ме забеляза. Излязох навън. Там видях един висок мъж с радиотелефон, който тъкмо сваляше слушалката от ухото си. Той изтича към мен и ми каза:

– Бихте ли дошли с мен, мосю?
– Защо? – спрях и усетих как се разтрепервам.
– Елате! – хвана ме внимателно, но здраво той за ръката и ме затика обратно във фоайето на магазина. Трагнах с него и влязохме вътре. Продължихме без да спираме и към нас се присъединиха още двама души, които ме заобиколиха отстраня.
Изведнъж ми се стори, че сънувам.
– Взели ли сте нещо, което не сте платили? – попита ме в движение първият мъж. Този с радиотелефона.
– Не – поклатих глава аз.
Бях скъсал етикетите на всички откраднати от този и от другите магазини неща. Но вече ми се струваше, че съм хванат натясно.

Преминахме през фоайето, през целия партерен етаж на супермаркета и слязохме по едни стълби в дълъг коридор под земята, продължихме по него и влязохме в някаква стая. Там зад едно бюро стоееше млада жена.

– Какво има? – попита тя като ме гледаше.
– Хванахме един крадец – каза мъжът със слушалките. Помислих, че им е шеф.

– Не съм крадец! – опитах се да протестирам аз.

– Покажете какво има в чантата – каза жената. – Ако откажете, ще ви принудим със сила!

– Вижте! – съгласих се аз.

Тя изсипа съдържанието на торбичката върху бюрото.

– О-ля-ля! – дяволито каза тя, като започна да разглежда нещата ми. – Добре се е потрудил!

Тримата мъже също наблюдаваха с интерес.

Тя започна да оглежда един по един подаръците ми.

– Аз купих тези неща! – казах.

– Къде са фактурите?

– Не знам. Хвърлих ги!

Тя се поусмихна и взе блузата, която си бях харесал от техния магазин. Отвори целофановата ѝ опаковка и извади отвътре едно метално кръгче.

– Открадната е от нашия магазин – обясни тя. – Това е доказателството! Проклех се, че бях оставил така лесно да бъда хванат заради някакво метално кръгче. Явно то беше алармирало охраната. Бях опипал добре ризата в съблекалнята, но не го бях открил.

– Това също е от нашия магазин... това... – тя сочеше кутията и другата риза.

Аз мълчах.

– Откъде открадна другите неща? – попита тя.

– Купих ги.

– Откъде?

– Не си спомням, но ги купих! – настоявах аз.

– Добре. А защо открадна от НАШИЯ магазин? – попита тя пак.

– Не знам – вдигнах рамене. Много ме беше срам. Господи, колко се срамувах от себе си!

– Откъде си? – попита ме мъжът.

– От България.

Господи, колко се срамувах!

– Имате ли документи?

– Да.

Дадох им паспорта.

– Вади всичко от джобовете си! – каза тя.

Извадих всичко. Тя набра някакъв номер. И започна да говори на фламандски.

След малко дойдоха двама полицаи. Бяха млади, русояви и изглеждаха весели.

– Това ли е крадецът? – попитаха още щом ме видяха.

– Да – каза жената.

Даде им документите ми. Те ги разгледаха.

– Имаш ли някакви пари? – попита ме единият.

– Да.

Бръкнах във вътрешния джоб и извадих вестника с парите. Бяха около четири хиляди долара в шарена валута. Полицаят взе да ги брои.

– Има четири хиляди долара и краде! – извика той. – Забрави за парите си! – засмя се той и като се обърна към мен попита – Защо, по дяволите, крадеш?

– Не знам – рекох.

Те ми сложиха белезници и ме изведоха навън. Минахме през целия партерен етаж на супермаркета и излязохме в някакъв заден двор, където се качихме на един микробус. Белезниците вече се впираха в китките и те много ме боляха. Отидохме в полицейския участък.

– Сега ще те вкарат в затвора! – каза единият полицай. – Заради глупостта, която си направил.

– Наистина ли? – не повярвах аз.

– Да. Ще те вкарат!

Разплаках се. И без това вече не ми се стоеше в Белгия. Брюксел отдавна ми беше омръзнал, но имах още една седмица до полета за София и трябваше да чакам фиксираната дата. Представих си как лежа в белгийския затвор. Тук нямаше дори ни-

кой да може да ми дойде на свиждане! Пак се зачудих дали не сънувам. Но белезниците стягаха китките ми и дланите вече ме боляха. Полицаяте вече ме гледаха съчувствено. Вдигнаха рамене.

Аз вече се чудех колко дълго ще лежа в затвора.

Заведоха ме в една килия с десетина души в нея. Вътре миришеше на лошо. Всички до един бяха небръснати, мръсни, страшни. Повечето бяха негри, араби и индийци. Щом влязох, ме изгледаха кръвожадно. Седнах в ъгъла до вратата и зачаках. Мислех си за това какъв глупак съм. Бях спрял да плача.

След малко дойде някакъв друг полицай и ме изведе от килията. Отидох в една стая, където ми взеха отпечатыци от пръстите и ми свалиха белезниците. После ме заведоха при някакъв началник. Той каза да седна.

– Отъде си? – попита. На бюрото му лежах документи и парите ми.

– От България.

– Какво правите в Белгия?

– Турист съм.

– Къде сте настанен?

Казах му.

Той разгледа визата в паспорта ми, самолетния билет. После се обади някъде и заговори на фламандски. Затвори телефона и ме изгледа.

– Защо откраднахте тези неща?

– Не знам – отвърнах аз.

– Не знам какво ми стана.

Просто ги взех и минах край касата. Никога не ми се е случвало! Никога вече няма да се случи!

– Той заплака! – каза полицаят.

Зачудих се дали от това щях да имам някаква полза.

Шефът се замисли. Пак завъртя телефона. Този път започна да говори на френски:

– Да... Крадецът е от България... Има билет за самолет след една седмица... Има четири хиляди

долара... Визата му е в ред... Да...

Ясно... Разбирам...

Затвори.

– Ще ви пуснем – каза ми той. – Но ако още веднъж ви хванем, ще влезете в затвора!

– Ясно! – казах аз. – Благодаря ви!

– Никога не крадете! Тук сте в Белгия! Разбрахте ли?

– Да, мосю! Благодаря ви!

Той ми даде парите, документите и торбичката с нещата, които бях откраднал от първите два магазина.

Станах и той каза на полицая:

– Изведете го!

По-

лицаят ме изведе до изхода на полицията. Изглеждаше разочарован.

– Извади късмет! – изръмжа.

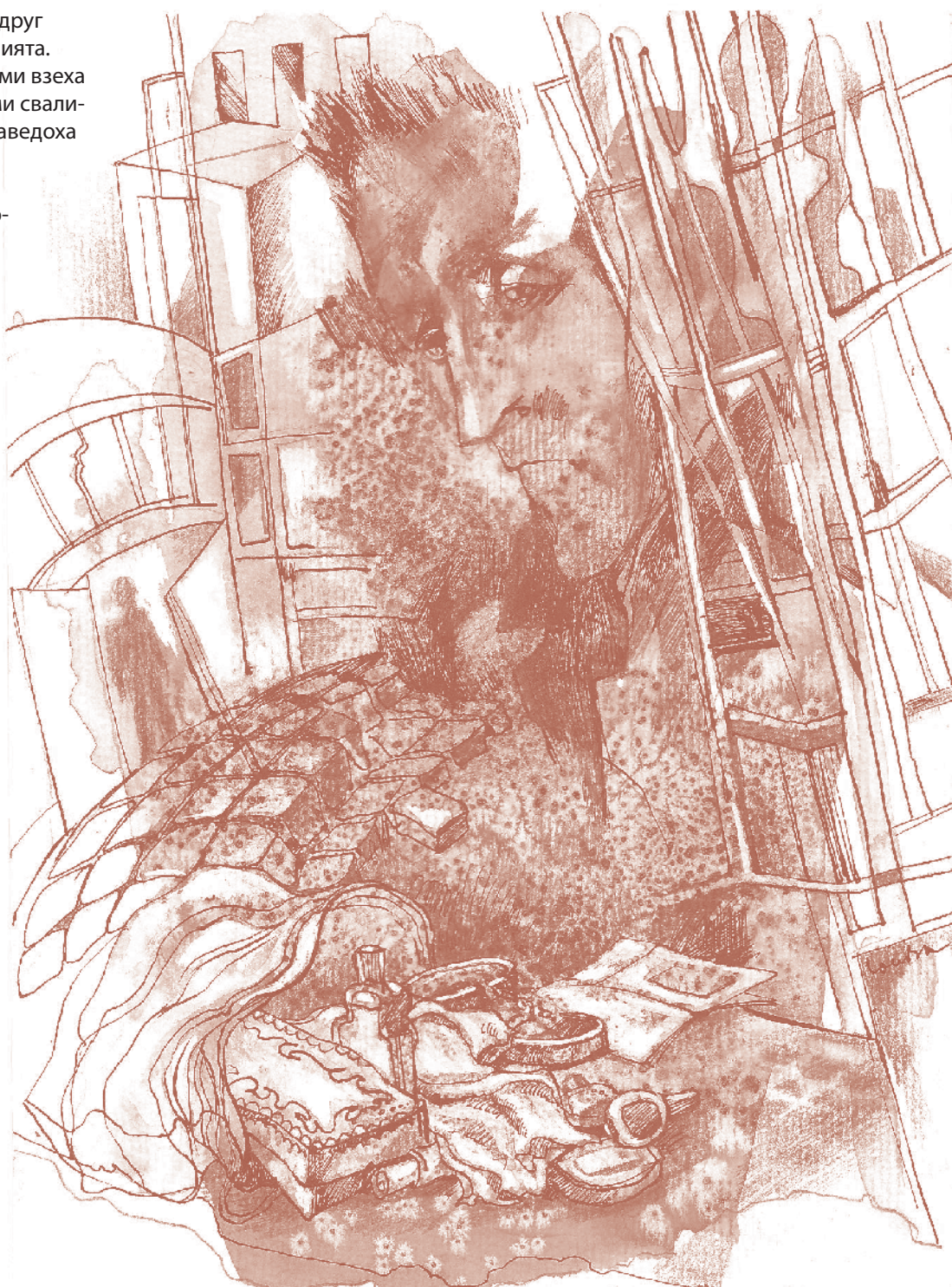
– Никога вече няма да крада! – отвърнах аз. – Довиждане, мосю!

– Оревоар!

Тръгнах по улицата, която беше павирана и стръмна. Бяха много едри павета. Като паветата на булевард „Христо Ботев“ в София. Ръцете още ме боляха от белезниците.

Беше приятна болка.

Стефан Кисъв

Българското участие в 18-тия международен книжен панаир в Прага

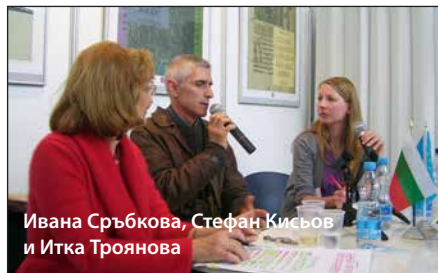
От 17 до 20 май в Панаирното градче в Прага-Холешовице се проведе традиционния Международен книжен панаир „Светът на книгата“. Почетен гост на панаира тази година беше Румъния, а една от основните теми – „Литературата на Черноморския регион“. България разполагаше със собствен щанд, включващ изложба на художествена инсталация, аудиоториум и библиотека. Триметров фар от български книги, изработен от бургаските художници Атанас Стоянов и Генчо Радев, привличаше посетителите към богатата литературна програма, реализирана от Българския културен институт.

„ТЕХНИКИ И ДРУГИ СТИХОВЕ“ И „АПОКРИФНИ ЖИВОТНИ“

На 18 май чешкото издателство „Петър Щенгъл“ представи книгите „Техники и други стихове“ на Георги Господинов и „Апокрифни животни“ на Димитър Кенаров в превод на Ондřej Заяц и на д-р Марцел Черни, излезли през 2012 г. в Прага. Директорът на издателството Петър Щенгъл подчерта, че издаването на книги от българската литература е само от добра воля, тъй като изданията не получават никакви субсидии и след отпечатването им се продават трудно в Чехия. След думите на издателя преводачът Ондřej Заяц, събрал стихове на Георги Господинов в книгата „Techniky a jiné verše“, прочете своя превод на стихотворението „Майка ми чете поезия“. Марцел Черни от своя страна представи поезията на Димитър Кенаров и по-специално стихосбирката му „Апокрифни животни“, излязла на чешки език с подкрепата на БКИ.

СРЕЩА С ПИСАТЕЛЯ СТЕФАН КИСЬОВ

В следобедната програма на щанда на Българския културен институт се проведе среща с писателя Стефан Кисьов. Той беше представен от българистката д-р Ивана Сръбкова, която припомни, че авторът получава през

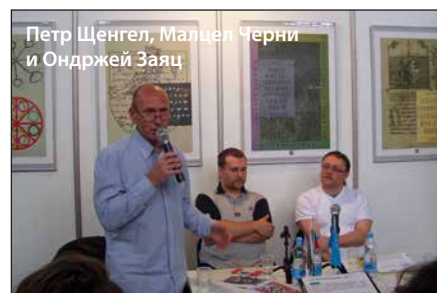

Ивана Сръбкова, Стефан Кисьов и Итка Троянова

2004 година наградата на фондация „Вик“ за роман на годината за книгата си „Екзекуторът“. Романът се превежда на чешки език от Надя Полакова и се очаква да излезе в бърненското издателство Barrister & Principal. Ивана Сръбкова зададе редица интересни въпроси на писателя – защо пише в „аз-форма“, за техническите особености при писането, за хумора в книгите му, за военните описания и др. Стефан Кисьов сподели, че пише от първо лице, но в книгите си използва както свои лични спомени, така и фантазии. По този начин според него литературата има най-голямо въздействие върху читателското съзнание. Основни теми на дискусиата около романа „Екзекуторът“ на Стефан Кисьов бяха тази за преживяванията на обикновения войник, както и за хумора и гротеската в стила му на писане. С. Кисьов е изключително повлиян от събитията около 1968 година, а именно от Пражката пролет. Главният герой на романа е убиец. Той е такъв, защото времето го налага. Не изпитва за това угризения. Авторът изказа мнение, че по подобен начин в българската обстановка са скрити и замаскирани много от престъпленията на социализма. Поради този факт С. Кисьов е решил да отрази подобни явления и в своята книга. Ондřej Заяц и Марцел Черни прочетоха части от романа „Екзекуторът“ в превод на чешки език. Стефан Кисьов получи много благодарности от името на публиката за интересните теми, които интерпретира в книгите си.

„АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ ДИАБОЛИЗЪМ“

На 19 май отново на щанда на Българ-

Петр Щенгел, Марцел Черни и Ондřej Заяц

ския културен институт бе представена подготвяната за печат книга „Антология на българския диаволизъм“. Директорката на Българския културен институт Галина Тодорова не прикри радостта си от възможността да видим на бял свят подобна антология. Самата книга в български и чешки контекст представи В. Кржиж. Той припомни, че диаволизмът датира от началото на 20 век, когато Светослав Минков заедно с Владимир Полянов основават през 1922 год. издателство „Аргус“, а в него – поредицата „Фантастика“. Марцел Черни говори накратко за стила на отделните автори в Антологията като покани всеки един от преводачите на избраните текстове да ги прочетат. Така публиката се запозна с преводите на разкази на Светослав Минков, Владимир Полянов, Чавдар Мутафов, Георги Райчев, както и с част от колективния роман на „Сърцето в картонената кутия“ (Роман-гротеска в седем невероятни приключения) на К. Константинов и Светослав Минков. Без съмнение „Антологията на българския диаволизъм“ е дългоочаквана от чешката читателска аудитория и някак естествено появяваща се в прекрасния превод на чешките българисти.

д-р Димана Иванова

**КАЛИН ТЕРЗИЙСКИ:
БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА
ВЪРВИ КЪМ ЕДНО ИСТИНСКО
ВЪЗРАЖДАНЕ**

Галина Тодорова, Калин Терзийски
и Итка Троянова

На 19 май официалният гост на фестивала и участник в дискусията „Литература на Черноморския регион“ Калин Терзийски представи своето творчество пред слушателите на българския щанд. „Аз съм Калин Терзийски и съм алкохолик. Това, както е шега, така и не е шега. Защото срещата на хора, които са изкушени от литературата, е като среща на анонимните алкохолици. В миналото бях психиатър и знам, че среща на анонимните алкохолици има резултат само при пълна искреност и дълбока задушевност. Който говори за литература досадно, неискрено и без душа, той говори срещу

Калин Терзийски

литературата“. Писателят сподели, че най-важният роман, който е написал, се казва „Алкохол“ и разказва за живота на един алкохолик, който спира да пие.

Но това е и роман за цялата културна ситуация в България от края на 90-те години и началото на милениума...“ Според автора колкото по-зле са българската политика и икономика, толкова по-добре е българската литература. Литературата ни е насъбрала вече инерция през последните 10 години и върви към едно истинско възраждане.

Калин Терзийски представи „Дяволът“ от книгата си „Ной дава последни указания на животните“. Прозвучаха откъси от разказа му на български и на чешки. Писателят сподели, че хонорарът от книгата отива за лечението на едно болно дете.

„Като християнин знам, че когато дясната ръка дава, лявата не трябва да знае за това. Но аз поемам този грях да правя реклама на доброто. Защото в наше време за добрите неща в литературата и дарителството трябва да се дава пример. Хората днес страдат от един голям проблем – не са сигурни дали има добро и дали трябва да го правят.

ИВО ТОДОРОВ ЗА РОМАНА СИ „OMG“

На 19 май журналистът и писателят Иво Тодоров представи своя роман „OMG“ с подзаглавие „Момчето, което искаше да убие смъртта“.

В него се разказва страшната история за двама братя, единият от които

изчезва, отвлечен от черен човек. И по-големият брат, воден от любовта си и чувството си за отговорност, тръгва да търси малкия брат. „Исках да напиша измислена от мен приказна история. Журналист съм и затова съм се научил да пиша по-кратки истории – така както един репортер представя в кратък текст новината. Исках да напиша история, в която всичко да бъде плод на моето въображение, макар че в този текст си играя с много познати приказни сюжети и мисля, че това е интересно“.

Двамата братя са изправени пред едни страшен черен човек и постепенно разбират, че този страшен човек е смъртта. Големият брат осъзнава, че единствен начин да спаси брат си, е да убие смъртта. По пътя до Черния замък Големият брат среща много приключения и попада на различни герои. „Аз съм фен на сериалите, истории, в които има внезапни, неочаквани обрати, и написах тази роман като сериал. Той се състои от отделни кратки сцени и действието се развива доста динамично. Всяка следваща глава започва така, както е завършила

Иво Тодоров

предишната. И така се създава тази представа за сериалност“. Названието е интернационално. „OMG“ – о, мой Боже!

Накрая на срещата прозвучаха откъси от романа в превод на Мариана Новотна.

Мария Захариева

Чехите са ни близки, но са и много различни

Спомням си времето, когато проф. Никола Георгиев преди повече от 10 години ни преподаваше теория на литературата в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Още тогава се възхищавах на неговите задълбочени литературни познания и педагогическия му подход към студентите и копнеех да ми се отдаде възможност да говоря лично с него за литературата. И ето, че това мое желание се осъществи. В продължение на час говорихме за българо-чешките литературни и културни взаимоотношения, за разделението на Чехословакия, за Пражката пролет, за Вацлав Хавел и Т. Г. Масарик. Времето протече неусетно, но този разговор остави в мен незабравими спомени за цял живот. Надявам се да се хареса и на Вас – читателите на списание „Българи“ в Прага!

Проф. Георгиев какъв беше първият Ви контакт с Чехия и чешкото?

За щастие първият ми досег с чехи в България беше на семейна основа. Родителите ми общуваха с чехи, дошли да работят за България – като учители и като инженери, каквито бяха всъщност и моите родители. Още тогава усетих, че те са ни близки, но същевременно и много далечни. Те се държаха равноправно с нас, но все пак бяха различни. Имаха готовността да бъдат хора от Средна Европа. Говореха с лека, но много сдържана насмешка за българите. Следващият ми контакт с Чехия и чешкото беше когато бях още дете и прочетох „Бай Ганьо“ на Алеко Константинов. В нея главният герой се подвизава в Прага и като частно

лице и като член на българска делегация. Чрез тази книга аз разбрах, че сме си близки с чехите, но същевременно и много различни. Следващата ми връзка с Чехия бяха книгите на чешките писатели – К. Чапек и Я. Хашек, отчасти И. Волкер. Първата ми книга, посветена на Швейк, беше издадена в Прага. След това преподавах български език и литература в Прага точно по време на промените, в периода 1965–1968 година. Тогава набъбваше Пражката пролет. Усещахме, че нещо ще се промени. Още от книгата на Хашек знаех за насмешките на чехите към австрийците. Много силно влияние ми оказаха бурите в Карловия университет и по улиците на Прага. Тогава се прояви стремежът на чехите да бъдат преди

всичко чехи, а не крепостници на Съветския съюз. Израстнаха героите Дубчек и Свобода, появили се промени във философията. Студентите се сблъскаха с полицията. Тогава настъпиха и промените в театъра. Често ходех на театър в „Дивадло на Забрадли“, където срещнах за първи път и актьора Вацлав Хавел – бъдещият президент на Чехия. След това преподавах и в други страни, но нека не ги упоменавам, защото само и единствено Прага остави в мен най-неизлечимите спомени.

Имахте ли лични срещи с Вацлав Хавел или го познавахте само косвено – от „Дивадло на Забрадли“?

Този театър беше бивш склад. Там имаше и едно малко кафененце, в което след премиерите отсядах и където веднъж размених няколко думи и с Вацлав Хавел. Мога да кажа, че в разговора си с него почувствах очарованието му на актьор и писател. Подчертавам, че тогава изобщо не допусках, че той ще стане държавник. Ставайки президент, той отслаби дарбата си на писател. Томаш Гарик Масарик също ставайки президент отслаби въздействието си като мислител. Тези двама души пожертваха вродените си дарби в името на своето Отечество.

В разговор с мен съвременната чешка писателка Маркета Пилатова сподели, че изпитва огромно огорчение от смъртта на В. Хавел, тъй като това е бил според нея

последният непресторен чешки политик с чисти идеи за демократично управление. Съгласен ли сте с това определение?

От друга гледна точка В. Хавел не беше политик. Той беше прекалено прекалено откровен, достоен и почтен, за да е политик. Другите около него, според мен, заслужаваха повече определението политици. Той политик не стана, но престана да бъде писател. Това, за което не го обичахме ние в България беше, че той рязко обособи Средна от Източна Европа. Раздялата на чехи и словаци протече лесно, без проблеми. При нас на Балканите разводът не беше толкова лесен, беше кървав.

Какво е мнението Ви за разделението на Чехословакия?

Две чужди страни разделиха чехи от словаци. Словакия беше ориентирана към Унгария, а Чехия към Австрия. Хитлеризмът предпочете Словакия да бъде независима, а Чехия – под хитлеристко влияние. Аз смея да кажа, че между двете държави ще настъпи някакво сближаване. Сега в окървавената бивша Югославия тъгуват и тази тъга се нарича с купешката дума „югосталгия“. Словаците имат комплекси спрямо чехите. Това може да се изглади от някакъв по-висш разум, който да каже, че така не бива. Чехите ще разберат, че в съюз със словаци са по-добри, по-силни и по-творчески.

А как се вписва според Вас Чехия в западноевропейския контекст?

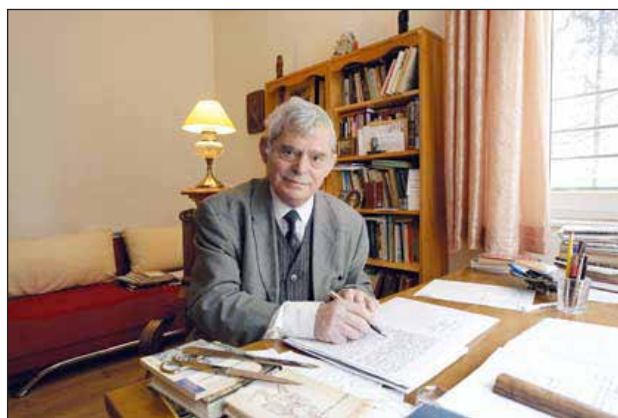
От една страна трябва да имаме предвид визията на В. Хавел „Ние сме средноевропейци“. От друга страна Прага с право се чувства като част от западния свят. Чешката култура се свързва много с френската, особено от средата на 19 век – с френската литература и музика. Да не е толкова немско. В България е точно обратното. Още Пенчо Славейков и българският модернизъм са повлияни от немския. Кирил Христов, който е живял в Германия, твори и преподава дълго време и в Чехия. Чешката му съпруга Номи Молнарова написва книга със спомени за Кирил Христов: „Kyrile, který si teď v nové dimenzi“. Тя от много богато семейство, което се

разорява. Потърси ме в Прага и ме помоли да преведа части от книгата ѝ. Каза, че е бедна и не може да ми плати за превода, но ми подари за спомен една дървена табакера, принадлежала на К. Христов. Аз направих превода и в България го публикува К. Куюмджиев.

Оказва се, че въпросът за българо-чешките взаимоотношения е много сложен...

Да, въпросът за българо-чешките взаимоотношения е изключително объркан. Чехите идват у нас още по време на турското робство, а след Освобождението буквално нахлуват в България. Един чех прави саботаж по време на Руско-турската война и предотвратява достигането на Шипка от турските войски. Той работи по железопътната линия Цариград-Пловдив и нарежда на българите да повредят линията. По този начин турските войски не успяват да достигнат връх Шипка. Знаете кого имам предвид – инж. И. Прошек. По-късно след Освобождението у нас биват изпратени много чехи и един от тях е Константин Иречек. Те идват с културна мисия, но отношението ни към тях е двойствено – от една страна българинът си казва: „Дошли са за добро, да ни помогнат хората“, а от друга – реакцията е по-скоро завистлива: „Дошли са за келепир.“ Още по-объркана е историята на българските емигранти в Чехия. Първата вълна емигранти в Чехия има културна мисия – в Прага се създава Българско книжовно дружество с помощта на възрожденца

Васил Стоянов. Следващата вълна е в началото на 20 век – българските градинари, които се преселват в Унгария, Словакия и Чехия. За съжаление относителен край на българо-чешките взаимоотношения се поставя след събитията с българските студенти в Прага 40-те години на 20 век. По това време Чехия иска да запази с България добрите си взаимоотношения, тъй като социализмът още не е настъпил. Българските студенти се прочуват с това, че се държат зле, дори криминално – разбиват благотворителни каси, създават на чехини извънбрачни деца. През февруари 1949 година,

когато промените вече са настъпили, българските студенти биват изловени, качени на товарни влакове и изпъдени от Чехия. В периода 1964–1969 година чешките литература, театър, кино силно повлияват на българската интелигенция.

Към днешния период превеждането и издаването на български книги в Чехия е формално и затова сме виновни по-скоро ние, отколкото чехите. Нашата литература по принцип пробива трудно в чужбина и по-лесно пробива в Германия, отколкото в Чехия. Първият български вестник в чужбина излиза средата на 19 век в Лайпциг („Български орел“). Отново Германия застава между две държави – Чехия и България. За щастие, обратният процес – на популяризирането на чешката литература и култура в България е изключително задълбочен. Затова много допринасят с дейността си Чешкият център и въодушевените български бохемисти – да не ги изброявам, тъй като ги познавате по-добре и от мен по имена.

Славяните сме надарени с качество – малко или много да се присмиваме един на друг, да не се уважаваме. Нека въведем понятието „самота на славяните“. Според мен най-слаба е самотата между чехи и българи, като изключим тази между чехи и словаци. А най-самотни в Средна Европа са унгарците.

Днес друго ново обстоятелство е фантазмагорията да се направи „обединена Европа“. В тази обединена Европа следва да се включат Чехия и България. Чешкият президент е изключително скептично настроен към тази идея, за което някои българи му се възхищаваме и го уважаваме. Българският е настроен съответно оптимистично, но сблъсъкът е тук, у нас.

Какво е отношението Ви към Прага?

Бил съм и съм живял в различни руски и европейски градове. Въпреки това Прага остави в мен най-дълбоки спомени. Изключително съм радостен, че филмът „Амадеус“ за Моцарт е сниман в Прага, а не във Виена. Едно време българите, които пътувахме из Виена, я харесвахме,

хората бяха добри и приятни, но сградите бяха някак забулени в сумрак и потискаха. За нас същинският град си остана Прага. За мен Прага е по-Виена от Виена.

Сигурно няма да Ви се говори за съвременната политическа ситуация в България?

Да, не ми се говори по принцип. На български език има израз – „От царя до пъдаря“. Сега у нас ситуацията е „От царя до пожарникаря.“

Българската власт продължава политиката на предното правителство – рушене, разграбване и служене на западния капитал. Има и някаква приемственост между правителството на Бойко Борисов и Тодор Живков – говорят обикновено, народни хора, но какво става зад кулисите си личи – разграбване и униожаване дори на вече създаденото.

д-р Димана Иванова

НИКОЛА ГЕОРГИЕВ

е роден на 24.11.1937 г. Завършва българска филология през 1961 г. в СУ „Св. Климент Охридски“. Професор по Теория на литературата в СУ. Лектор в университети в Прага (Чехия) и Санкт Петербург (Русия), чете лекции по теория на литературата и културата в Залцбург (Австрия), Лондон и Кардиф (Великобритания). Автор е на редица изследвания върху проблеми на литературознанието: „Българската народна песен (Изобразителни принципи. Строеж. Единство)“ (1976; 2004), „Анализ на лирическата творба“ (1985; 2003), „Нова книга за българския народ“ (1991; 2003), „Сто и двадесет литературни години“ (1992; 2002), „Цитиращият човек в художествената литература“ (1992; 2002), „Името на розата и на тютюна“ (1992; 2002), „Анализационни наблюдения“ (1992; 2002), „Мнения и съмнения“ (1999; 2000–2001), „На повратки в село – или към света?“ (1999), „Пропасти и мостове на междутекстовостта“ (1999), „Почит и прочит. Литературознание на неограничените възможности“ (2003), „Тревожно литературознание“ (2006). От 1961 г. публикува статии и студии в множество академични издания (български и чужди), както и в специализираната периодика. Участва в редица редакционни и съставителски колегии. Носител на Хердерева награда (2000).

Четвърта среща с Прага

Отново я наричам така условно и обобщаващо. Отново в нея споделям вълнуващи преживявания от магическия град, които този път са свързани не със самия него, а с гостоприемството на хора, за познанството ми с които много чехи могат да ми завиждат. Хора, знаменитости за някогашна Чехословакия, а и до днес популярни, обичани и уважавани от мнозина.

Благодарение на работата си като екскурзовод и преводач на Слънчев бряг, за едно-две десетилетия имам възможно ст да се запозная с безброй представители на всички социални слоеве на чешкото население – от министри, академици, писатели, артисти, звезди на шоу бизнеса, та до най-обикновени скромни труженници.

За читателите на тези редове най-интересни и най-пикантни ще са, предполагам, контактите ми със знаменитости от шоу бизнеса. Жалко, че не разполагам с фотографии с тях от онова време, имам някакви в архива си в Пловдив, но за съжаление некачествени. Там са и безбройните ми грамофонни плочи, плакати, картички и снимки с прекрасни посещения. Ако бях подозирал, че ще настъпят други времена и ще нахлуе жълтата преса, сигурно щях да се постарая да ѝ осигуря доста хляб и аз, та така да си докарам лесни пари, за които не мога и да сънувам със своите умения и труд.

Сега естествено ми е смешно и иронизирам суетата на младостта си, но на времето страхотно се ласкаех и гордеех с познанството и приятелството си с Хелена Радичкова, Иржи Корн и Хелена Вондрачкова.

Най-много се обичахме и най-дълго поддържахме връзка с актрисата Ружичкова. Всичко, свързано с нея, бе съпровождано с много емоции и смях. Запознахме се на Слънчев бряг в началото на 70-те години, срещяхме се при всяко мое идване в Прага, разменяхме си новогодишни пожелания. Последната ни среща бе малко преди тя да се разболеет и да ни напусне. Страдах като научих за смъртта на сина ѝ Ирка, после на мъжа ѝ, не можах и да се простя с нея, защото всичките тези тъжни събития се случваха докато ние с Та-

тяна бяхме на Корфу. Мир на праха ѝ, ако ме гледа отгоре, сигурно се усмихва широко на моите спомени.

„РАНДЕВУ С ЧЕДОК“

Онова лято „Чедок“ бе измислил пътувания до Слънчев бряг за самотни хора, наречени „Рандеву с Чедок“, с цел по време на почивката си да се запознаят помежду си и белким срещнат еша си. Имаше резултат от това хрумване, стигна се до няколко брака. Забавното бе, че на мен бе възложено да ги съпровождам като екскурзовод, но не ме изтраяха с повече от две групи, смениха ме с колега пенсионер. Постъпили оплаквания от мъжката част на групите, че, видите ли, екскурзоводът бил твърде атрактивен, и девойките се навъртали все покрай него и пренебрегвали кандидатите за евентуални съпрузи.

За да бъде по-весело на търсачите на семейно щастие, „Чедок“ изпращаше с всяка група по един комедийен актьор, от когото се очакваше да създава съответната атмосфера. Знаех за целта на този тип групи, но не

знаех за ролята на актьорите. Затова и, като посрещнах първата група, бях силно изненадан от присъствието на чаровната дебелана. Знаех я от филмите за Хомолкови и много ми бе харесала. Помислих си: горката, сигурно защото е дебела не може да си намери мъж, та затуй и тя тръгнала да го дири чрез „Чедок“.

По-късно сам щях да се убедя колко харесвана и атакувана от мъжете е тази невероятна чаровница с наднормено тегло, което тя така успешно използваше като плюс в ролите си. Прекараните две седмици заедно много ни сблизиха, приятелството ни се затвърди и на следващата година, когато тя дойде на Слънчев бряг със сина си. Мир на праха и на Ирка, не се отделяше от мен. Последвах посещенията ми в Прага, после пак те на Слънчев бряг и с мъжа ѝ Ирка, светла му памет и на него. Наред с остроумията на Хелена, много смях у мен, а и у българите, с които тя общуваше на Слънчев бряг, предизвикваше българският ѝ език. Да! Оказа се, че по майчина линия тя има сръбска кръв, че през 50-те години

Иржи Ружичка и Хелена Ружичкова

Хелена Вондрачкова

малкият Ирка е боледувал и че по препоръка на лекарите е била с него десет лета на море във Варна и така е научила български език. До онази степен, която буди умиление у слушателите българи. Но най-активно Хелена демонстрираше познаването си на българските цинизми и псувни, с което печелеше симпатии и предизвикваше неудържим смях. При всяко мое посещение в Прага моята най-обемна приятелка, както сама се определяше, ми посвещаваха максимума от свободното си време. Веднъж даже отседнах и у тях. Живееха в Смихов, и до днес помня адреса – „Зборовска“ 66. Видях всичките й представления в „Чинохерни клуб“ и „На забрадли“. Беше прекрасна актриса! Въпреки килограмите си бе много подвижна и дори грациозна като се наложи. Ако сте гледали „Еци хомо Хомолка“ непременно ще се съгласите с мен – играла е балет като малка. Когато й забраниха да играе в театрите (по понятни за онези години причини – не умееше да си държи езика зад зъбите), ме вземаше със себе си на халтурите си. И почти всяка вечер на касата на някой пражки театър имаше билет на мое име. Така посетих почти всички тогавашни театри, от Народния до „Карлин“. Денем ме водеше по ресторанти и все настояваше да ям повечко, на което аз отвързвах: „Престани! Колкото и да се старая, няма да стигна твоя очарователен обем!“. Много ми липсва! Сега, когато

пуснахме с Татьяна корени в Прага, (което тя ми бе предсказала, защото, може и да не знаете, тя бе магьосница и пророчица!), сигурно често щяхме да се срещаме и да подслаждаме старините си с мили спомени от младостта. Вечна ѝ памет!

ХЕЛЕНА ВОНДРАЧКОВА

Като суетен млад мъж ужасно се ласкаех от приятелството си с друга Хелена, с Вондрачкова. Надувах се до пръскане като се показвах с нея из Прага, защото знаех какво могат да си мислят останалите като ни виждат заедно. В запознанството ни нямаше нищо впечатляващо. Просто тя бе поредната представителка на Чехословакия на „Златния Орфей“, а аз за пореден път преводач. Много я харесвах, а и досега ѝ се възхищавам. Знаех всичките й песни, някои от тях използвах като учебно помагало при преподаването на чешки език. Студентите ми получаваха размножен на ксерокс текст на нейна песен, пусках им плочата на скромнен руски грамофон „Молодежный“ (едно от тогавашните ни технически средства, за чието овладяване полагахме в университета дори зачет!) и така по-лесно набивах в главите им проклетите чешки падежни форми.

Прекрасна певица, която и до сега защитава достойно качествата си, прецизен професионалист, красавица, която с обаянието си изпълва цялата сцена. Защото в ежедневието, тогава, бе почти незабележима. Помня как дълго я търсех на плажа и едва я познах без пищните одежди, изкусния грим и перуки. Едноседмичното ни общуване ни сближи, тя се оказа мил и сърдечен човек, все още недеформиран от славата. Разменяхме си картички, често ми пишеше от турнетата си, получавах всяка нейна нова плоча с посвещение. В Прага се виждахме два или три пъти. При всяко мое обаждане усещах нескрита радост. Въпреки голямата си заетост, намираше време да се видим, да обядваме или вечеряме заедно. Вземаше ме със себе си на свои участия, веднъж дори я изчаках в звукозаписното студио „Моцарт“, докато записваше песен на френски за Япония. Силно ме впечатли прецизността при записа. До мен седеше специалистка по френски език, която прекъсваше всяко неточно произношение, и се записваше отново и отново. Впечатли ме, защото неволно се сетих как някои наши певици дори родния си език не произнасят както трябва.

Иржи Корн

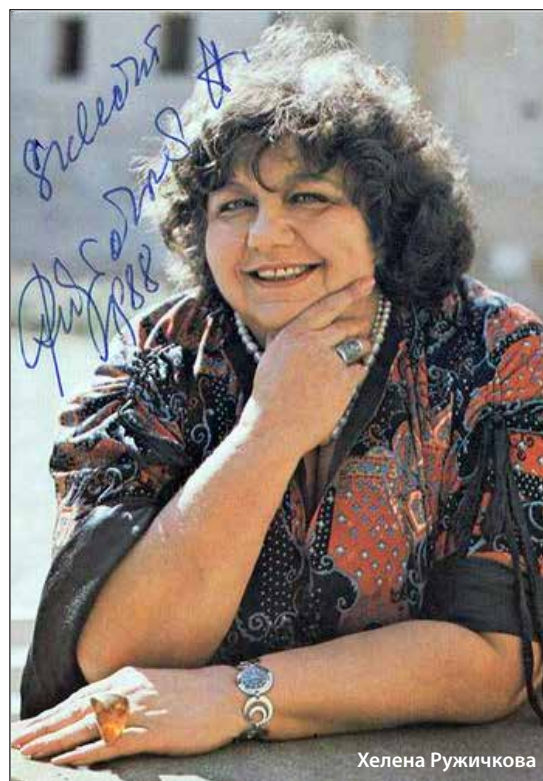
ИРЖИ КОРН

Същата прецизност, вискателност и професионализъм отчето и при другия ми приятел от „Златния Орфей“ – Иржи Корн. Общуването ни с този тогава почти начинаещ певец бе много по-емоционално и много по-забавно. Тогава трябваше да е бил на 25–26 години, аз 2–3 години по-голям. Предстоеше му сериозно изпитание – пръв самостоятелен концерт в чужбина. Ще припомня, че на „Златния Орфей“ имаше по един представител в конкурса, а често и гост със самостоятелен концерт. Преди Корн такъв концерт имаше Ева Пиларова, с която нещо не се харесахме и така не си разменихме адресите. Гост бе и Карел Гот, на когото винаги съм се възхищавал, и бях безкрайно нещастен, че с него пък се разминахме. Поболях се от мъка, бясен бях, не спирах да псувам липсата си на късмет. Защото три дни, три дни! преди началото на фестивала ме засилиха да съпровождам заместник-министъра на МВР на ЧССР, който идвал на почивка в Несебър с жена си. Ама какъв министър бе, аз се стягам за „Златния Орфей“, идва Карел Гот! С Гот можел да бъде всеки, а че ме пращат с министър – трябвало да го смятам за голяма чест! Въпросният министър (естествено, не помня името му) бе много мил човек, с жена му се държаша с мен прекрасно, но не са Карел Гот! Поканиха ме в Прага, настанах ни с с Татяна в служебен апартамент, взеха ни на обяд в „Ялта“ (тогава член номенклатурен ресторант), връчиха ни чек за „Тузекс“ (чешкия „Кореком“), но така и не им простих, че бяха решили да почиват в България точно когато аз се гласях за ново приятелство с такъв симпатяга и талант! Утеха ми бе телевизорът. Ако сте гледали този концерт, не може да не ви е впечатлил българският на Гот! Песните му знаете, но така мило си бе наизустил няколко приветствени изречения към нашенци! А аз, вместо да съм този, който му е написал с чешка транскрипция споменатите слова, (това направих по-късно за Корн) страдам пред телевизора, макар и в компанията на високопоставени гости. Както и да е, преживях го. Идването на Иржи Корн година по-късно

компенсира тази ми нещастна загуба. Харесахме се от пръв поглед. До последния ден всеки свободен миг посвещавахме на... таблата! Като пубер Ирка бил на почивка в Кранево и някой нашенец го научил да играе табла. А той е явно играч, защото ако не се лъжа бiliarд ли, нещо друго ли, играеше и професионално по състезания. Чакахме реда му за репетиция в летния театър, играем табла, редът му идва, той грабва заровете, запомня пуловете – да не го излъжа и хуква да пее. Изпява си песента, тича обратно и хвърля заровете! Голяма капия! Всички от щабовете на БТ, неангажирани в момента, ни наобикаляха, зяпаха и коментираха играта ни. Табла играхме и на летището, докато чакахме отлитането му. Когато после му се обаждах в Прага, първото, ако бе свободен, бе – вземай такси, слагам таблата! Вечер в някакъв тъмен бар, където тогавашната му жена бе барманка, сврени в един ъгъл, играехме табла. През деня пак табла, после кръчма, веднъж дори китайска. Тогава в Прага имаше само един китайски ресторант, на „Щепанска“ до „Луцерна“. Там можеше да се попадне само по заявки, една от 18 до 20 часа, втората от 20 до 22 часа. И тъй като всичко бе заето, Корн ме закара в Подебради, където беше вторият китайски ресторант в Чехия. Естествено, имаше ли изпълнения, и аз бях там, но вече без таблата. На снимките на предаване за телевизията се събрахме тримата с Вондрачкова, после с неголяма компания отидохме в дома ѝ, където се пи моравско вино почти до зори. От ония блажени времена изминаха много години. И Вондрачкова, и Корн продължават достойно да защитават професионализма си. Сега им се радвам само пред екрана на телевизора. От тогава не сме се срещали, не съм ги и търсил. Ако някога някъде случайно се срещнем в Прага, може и да им напомня за себе си. Дали обаче ще ме познаят? Едва ли. А и какво ли ще имаме да си кажем след толкова години?.

ЛИПСВА МИ ХЕЛЕНА РУЖИЧКОВА

Откровено казано, останалите не ми липсват. Липсва ми Хелена Ружичкова и приятелството ѝ. И тъй като вдигам кокалите ѝ (вярвам, че ще ми прости, знаеше колко много я обичах), нека завърша весело и тази си обобщена среща с Прага с едно от остроумията на моята незабравима приятелка. Беше ме взела със себе си до киностудио „Барандов“, за да си прибере някакъв хонорар, та да има с какво да ме охранява, както казваше. Седнахме да обядваме в ресторанта на студиото, пълен с артисти във всякакви костюми. Естествено бяхме център на вниманието им. По едно време пристига някаква барокова дама, усмихва се мазно, изпива ме с очи и казва:
– Хелено, това ли е балканското ти зайче, за което се шушука?
Ружичкова вдигна поглед, изглежда я и рече:
– Слушай, драга, и добре запомни! Този младеж тук е мой огромен приятел и аз толкова си го обичам, че и през ум не ми минава да му посегна. Щото ме познаваш, нали? А' съм му посегнала, а' от него са останали само мустаците!
Та така...

Васил Самоковлиев

Хелена Ружичкова

Лясковски манастир

„Св. св. Петър и Павел“

Лясковският манастир (известен още като Петропавловски) е един от 14-те манастира изградени около Търново по времето на Втората българска държава. Той се извисява върху високите и непристъпни скали на Арбанашкото плато, над гр. Лясковец и на 10 км от гр. Велико Търново. От терасата на светата обител се разкрива невероятна гледка към билото на Еленския Балкан.

ЛЕГЕНДИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕТО НА МАНАСТИРА

Възникването на светата обител е обвито в множество легенди. Според една от тях манастирът е основан през X в. от сина на цар Петър I – Боян, който бил духовник и се посветил на книжовна дейност. На негово име била наречена и манастирската гора – „Боянова гора“, „Боянов лес“.

Другото предание се приема за по-достовременно. То гласи, че на мястото на днешния манастир се е намирала крепостта на братята Асен и Петър. Именно оттук те започнали въстание

срещу византийската власт през 1185 г. По време на подготовката му те дали обет, че ако въстанието успее, те ще издигнат на това място манастир. След възстановяване на българската държава Асен и Петър удържат обещанието си и полагат основите на манастира. За съжаление липсват данни за историята на манастира през XIII и XIV век.

МАНАСТИРЪТ И НАЦИОНАЛНО-ОСВОБОДИТЕЛНОТО ДВИЖЕНИЕ

След падането на България под турско робство Лясковският манастир е разрушаван два пъти (след 1393

и 1598 г.) и изграждан наново през 1422 и 1662 г. През втората половина на XVII век през светата обител минават множество поклонници, а местни заможни българи даряват средства за изографисва-

не на новопостроената манастирска църква. По това време управлението на манастира минава в гръцки ръце. В епохата на Българското възраждане благодарение на стратегическото си разположение и близостта си до старата българска столица, светата обител става център на няколко бунта и въстания, организирани от родолюбиви българи.

В самото начало на XVIII век в манастира се подготвя т. нар. Мариино въстание. То е организирано от „благородната вдовица“ от Търново Мария, нейния син Стоян войвода и занаятчията Мирчо. Някои изследователи предполагат, че образованата търновчанка е произхождала от стар болярски род. Сред съзаклятниците били игуменът на манастира йеромонах Спиридон и неговият помощник отец Йероним. Избухналото през 1700 г. въстание било жестоко потушено, само малка част от монасите се спасили. Разярените османци подложили манастирът на грабеж и огън, загинали игуменът и неговият помощник. Скоро след потушаването на въс-

танието, през 1708 г., тогавашният игумен архимандрит Партений заминава за Русия да търси финансова помощ за възстановяване на опожарените жилищни постройки. В Москва той успява да се срещне с руския цар Петър I Велики, който подарява на манастира евангелие с позлатена обкова. Днес то се съхранява в Църковния музей в София.

Едва през 30-те години на XIX век архимандрит Максим Райкович от Преображенския манастир, с помощта на влиятелни българи от град Лясковец, прогонва гърците от светата обител и става първият игумен-българин в нея. След бягството му в Румъния през 1844 г. манастирът постепенно запада.

В средата на XIX век светата обител отново се превръща в център на въстанически действия. Тук се подготвя въстанието на капитан Дядо Никола през 1856 г., който повежда 13 четници към Габровския Балкан. За делото бил спечелен и самият игумен на манастира йеромонах Харитон, който предоставя на въстаниците манастирските помещения за скривалище и склад за оръжие. Само 6 години по-късно (лялото на 1862 г.) манастирът се превръща в сборен пункт за 70 въстаници, участници в т. нар. Хаджиставрева буна, наречена на името на нейния ръководител Хаджи Ставрев Койнов. Бунтът не успява, монасите са затворени, а игуменът хаджи Теодосий и брат му хаджи Йоасаф са заточени в Диарбекир.

През април 1869 г. Васил Левски тайно посещава манастира и основава в близкия град Лясковец революционен комитет, а през 1872 г. минава заедно с Ангел Кънчев.

Апостолите на Великотърновския революционен окръг (отец Матей Преображенски-Миткалото, Георги Измирлиев, Бачо Киро Петров, Христо Иванов-Големия и др.) намират тук сигурно убежище.

През 1874 г. митрополит Иларион Макариополски открива в светата обител първата българска духовна семинария с ректор Недю Жеков. Тя е открита на 12 май 1874 г. и съществува до 1885 г. Управител става митрополит Климент Търновски (Васил Друмев). В семинарията завършват редица български учени – истори-

ците проф. Васил Златарски и проф. Петър Ников, езиковедът проф. Беньо Цонев и др.

През 1878 г. славянският благотворителен комитет основава в манастира сиропиталище за пострадали от Руско-турската война 1877–1878 г. с управител Добри Войников, който почива в него от тиф. Гробът му се намира вляво от главната манастирска порта.

СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО

При управлението на Стефан Стамболов Лясковският манастир е превърнат в затвор, в който е заточен митрополит Климент Търновски заради острите си нападки срещу новоизбрания княз Фердинанд. От 1902 до 1912 г. светата обител служи като приют за душевно болни.

Година по-късно земетресение разрушава стопанските постройки, източното крило и църквата, а с това и ценни творби на изобразителното изкуство. Оцеляват само 31-метровата камбанария и сградата на Духовната семинария, дело на дряновския майстор Уста Маню, които и до днес са запазили автентичния си вид. След Първата световна война в Лясковския манастир се заселват 60 белогвардейци, а след тяхното напускане той става девически. През 20-те години в него се помещава църковно-певческо училище, а от края на 30-те години – дом за глухоними момчета, закрит през 1945 г. През 1947 г. монашески статут на манастира е отново възстановен.

д-р Красимира Мархалева

Всяка година по същото време

Осма световна среща на българските медии

От 16 до 20 май 2012 г. в румънската столица се проведе Осмата световна среща на българските медии. Инициатори и организатори на международния форум бяха Българската телеграфна агенция и Асоциацията на българските медии по света. Тазгодишната среща, в която участие взеха над 150 журналисти от България и чужбина, протече под мотото „Медиите – между глобалното и регионалното“. В рамките на медийната среща беше организиран туристически форум. Тя беше съпътствана и от богата културна програма – изпълнения на танцовия състав „Найден Геров“ от Русе, откриване на изложбата „Родени свободни“, представяне на новия български филм „Миграцията на паламуда“ и среща с режисьора Людмил Тодоров.

ОТКРИВАНЕ НА ФОРУМА

Срещата беше открита във Военния клуб в Букурещ от генералния директор на БТА Максим Минчев. Избрахме Румъния, защото през XIX век нашата северна съседка играе ролята на „люлка“ на българската журналистика, каза Максим Минчев. Той благодари на „ЧЕЗ“ България, „Петрол“, „Първа Инвестиционна банка“, Месокомбинат „Димитър Маджаров“, Винпром „Пещера“, Мобилтел, Столична община и др., без чиято финансова подкрепа този форум би бил невъзможен. Ролята на медиите е неопценима в популяризиране на регионалното сътрудничество, изтъкна в приветствените си думи към участниците на форума Й. Фандъкова. В своето изказване доц. д-р Георги Лозанов отпрати пожелание журналистическата общност да се превърне в гилдия. Официални гости на форума бяха

Александър Филипов, посланик на България в Румъния, представители на българската православна църква в Румъния, кметът на София Йорданка Фандъкова, председателят на Столичния

общински съвет Елен Герджиков, директорката на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ проф. Боряна Христова и др.

ОСНОВНИ АКЦЕНТИ

Пропагандирането на културно-историческото наследство и националната памет, „рекламата“ на българския език, опазване на българската природа – тези приоритетни области в националните кампании на медиите и държавните институции бяха основни теми в панела „Посланията на националните инициативи“ с модератор Евелина Андреева. Нина Дерменджиева посочи, че издадените от „Труд“ и „24 часа“ многотомни поредици „Бележити българи“, „Енциклопедия България“, „24 български чудеса“ целят да съживят положителната нагласа у българите, а Славка

Бозукова от в-к „Стандарт“ апелира за подкрепа на кампанията „Чудесата на България“. Анна Цолова представи резултатите от акцията на БТВ „Да почистим България“. Ректорът на ВТУ проф. Пламен Легкоступ предложи проект за превръщането на хълма Света гора в символ на българската духовност. Д-р Ивелина Радилова, директор на КЦ „Двореца“ – Балчик, представи комплекса като символ на сътрудничеството между българската и румънската култура. „Да съживим чуждестранната българистика!“ апелира към ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. дин Иван Илчев, като призова медиите да популяризират проекта на университета за трети международен конгрес по българистика през 2013 г.

Ролята и значимостта на регионалните медии беше в основата на изказването на Петр Докладал (представител на ЧЕЗ за България) и на участниците в панела „Силата/слабостта на регионалните медии“ с модератори В. Вацева и И. Бунков от БАМ. Промените в медийния пазар, отражението на кризата и свободата на словото бяха основните акценти в панелите „Образът на бизнеса в електронните медии“, „Телевизионни продуценти в действие“ и „Накъде след 80-то място?“. Мартин Захариев, отбеляза, че икономическата криза е подменила ценностната система на обществото и е проправила път на т. нар. „манипулативна журналистика“, контролирана от шепа хора. „Съюзът

на българските журналисти“ беше характеризиран като неефективна организация. Бистра Георгиева от в. „Банкеръ“ определи като тревожно сриването на България до незавидното 80-то място по медийна свобода.

БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ В ЧУЖБИНА

В световния медиен форум участие взеха и представители на над 30 български медии от чужбина. Два от панелите („Български медии по света – финансиране, аудитории“; „Български медии по света – пазари, институции“) с модератори Евгени Веселинов (САЩ) и Бойка Атанасова (Гърция) обсъждаха актуалните предизвикателства, пред които са изправени медиите – финансиране, реклама, както и ролята им на институции за българската диаспора.

Иван Карчев от Австрия констатира липсата на интерес от страна на българските рекламодатели към медиите ни в чужбина. Евгени Веселинов предложи „24 часа“ и „Труд“ да популяризират нашите медии в чужбина. Той обърна внимание върху липсата на единство на изданията ни зад граница, посочвайки като тъжен пример медийната война между „Нов български вестник“ и „BG voice“ в Чикаго. Другият основен въпрос беше свързан с финансирането на медиите зад граница и тяхната мисия. Мария Спасова (Гърция) посочи като главен източник на приходи на електронното издание GR Reporter рекламата, София Мараджийска (Испания) изтъкна, че издаваният вече 10 години в. „Нова дума“ се финансира от голямата българска диаспора, живееща в Испания. Дора Костова от Украйна отбеляза с гордост, че издаваният вече 20 години български в. „Роден край“ играе ролята на пазител на българското национално самосъзнание там. Това е и мисията на сп. „Българи“ в Чешката република, което вече има над 10-годишна история, посочи в своето изказване Красимира Мархалева (Прага). То получава финансова подкрепа от чешкото министерство на културата, а българската общност в Прага има възможност да поддържа живи своите културни традиции в Дома на националните общности. Българските медии в чужбина играят ролята и на български институции, коментира Бойка Атанасова. Честа

практика е изпаднали в беда българи да се обръщат към тях за помощ, защото от посолството отказват съдействие. В много случаи българските дипломатически мисии не проявяват желание да контактуват с българските медии в чужбина. На свой ред София Мараджийска обърна внимание върху липсата на контакт между българите зад граница и отделните институции в България. Част от участниците в дискусиата коментираха с горчивина факта, че на Срещата не присъства нито един представител на Държавната агенция за българите в чужбина.

„РОДЕНИ СВОБОДНИ“

На 17 май в Националната библиотека на Румъния беше открита изложбата „Родени свободни“, чиито организатори са БТА, Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ в София и Великотърновският университет. Експозицията включваше 29 табла с български вестници и списания, издавани в Румъния в периода на Българското възрождане, както и непоказвани до този момент фотографии и документи от личните архиви на Георги Сава Раковски, Любен Каравелов, Христо Ботев и др. Посетителите имаха възможност да видят как точно са изглеждали вестниците „Будилник“, „Знаме“, „Независимост“, „Свобода“, „Дума на българските емигранти“, „Българска пчела“ – първият български вестник, печатан в Румъния. Това е първата изложба, посветена на свободната българска журналистика, изтъкна пред присъстващите генералният директор на БТА Максим Минчев. Изборът на Румъния за домакин на културното събитие не е случаен – преди повече от 150 години северната ни съседка не само приютава българските революционери Георги Стойков Раковски, Васил Левски, Любен Каравелов, Христо Ботев, но се превръща в „родно място“ на българската журналистика; именно тук се „раждат“ българските културни институции (Българското книжовно

дружество в Браила), които след Освобождението се превръщат в „гръбнак“ на възкръсналата българска държава. Тази изложба е и жест на признателност към Румъния.

Директорката на Народната библиотека в София проф. Боряна Христова посочи, че от 90-те вестници и списания, излизали в чужбина в периода 1842–1878 г., 38 са издавани в северната ни съседка. Тя припомни, че именно тук през 1806 г. българският народен будител Софроний Врачански отпечатва своя „Неделник“ – първата печатна книга на новобългарски език.

Главното послание на тази изложба е, че само силните духом народи могат да бъдат свободни, каза ректорът на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ проф. Пламен Легкоступ.

Директорката на Националната библиотека на Румъния – проф. Елена Тирзиман, изтъкна основната роля на библиотеките за съхраняване и пропагандиране на националните ценности. Тя посочи и малко известния факт, че една от улиците на Букурещ носи името на българския революционер Христо Ботев. Кметът на София Й. Фандъкова отправи пожелание духът на изложбата да съпътства целия медиен форум. Накрая кураторът на изложбата Иво Хаджимисhev изказа благодарност както към Българското посолство в Букурещ за неговата отзивчивост при реализирането на проекта, така и към истинския вдъхновител на изложбата – Максим Минчев.

д-р Красимира Мархалева

Международни успехи на млади български цигулари

От 9 до 12 май 2012 г. в Усти над Орлице се проведе 54 Международен Коцианов цигулков конкурс. В него взеха участие млади изпълнители от Европа, Азия и Америка. На тазгодишното издание на конкурса голям успех пожънаха Доротея Кръстева, Виктор Тренев и Филип Зайков. Пианиската Ивелина Казанджиева от София спечели диплом за най-добър клавирен съпровод.

ШЕСТИ КОНКУРС И ШЕСТА ПЪРВА НАГРАДА ЗА ВИКТОР ТРЕНЕВ

Десетчленното международно жури присъди на Виктор Тренев първа награда във втора категория. Малкият цигулар спечели публиката и слушателите с виртуозното си изпълнение на Интродукция и тарантела от Пабло Сарасате и Хоро от Парашкев Хаджиев. Единадесетгодишният Виктор Тренев е роден в София на 8 февруари 2001 г. Възпитаник е на Софийското музикално училище. Учи цигулка при Юлия Ангелова. Носител е на златен медал на VI Национален конкурс „Орфеева дарба“, София, 2010, първи награди на XXII Национален конкурс за млади инструменталисти и певци „Светослав Обретенов“, VI Международен конкурс „Млади виртуози

– Емил Камиларов“, София, Международен конкурс за млади изпълнители на класически музикални инструменти, Перник, както и на специалната награда на V Международен конкурс за цигулари, гр. Ниш, Сърбия, 2011 и Златен медал и Специалната награда на Камерен оркестър „Орфей“ 2012. Фондацията на Димитър Бербатов поема всички разходи за участието му в Международния конкурс „Ярослав Коциан“ в Чехия.

ПЪРВА НАГРАДА И ЗА ДОРОТЕЯ КРЪСТЕВА

Доротея Кръстева е носител на редица български и международни награди. Родена е на 12 май 1996 г. в София. На 5-годишна възраст започва да свири на цигулка. От 2002 г. година е ученичка в НМУ „Любомир Пипков“ в класа на Юлия Ангелова. Носител е на първи награди на Международен конкурс „Млади виртуози“ София, Национален фестивал „Орфеева дарба“ София и Национален конкурс „Светослав Обретенов“ в Провадия.

Лауреат е на Международния конкурс „Недялка Симеонова“ гр. Хасково (II награда), Националният конкурс „Добрин Петков“ гр. Пловдив (III награда), Международния конкурс „Охридски бисери“ Македония (II награда по точки), Международния конкурс за струнни изпълнители гр. Ниш, Сърбия (I награда) и Международния конкурс за Австрийска и немска музика гр. Бургас (II награда). През май 2012 година печели I награда на Международния конкурс за млади цигулари „Коциан“ за изпълнението си на Ръченица от Панчо Владигеров и Havanaise op.86 на Сенс-Санс. Два пъти е получавала стипендия за даровити деца на Министерство на Културата.

ФИЛИП ЗАЙКОВ Е ИЗВЕСТЕН МЛАД ЦИГУЛАР И ПИАНИСТ

Роден е на 27 септември 1997 г. в Прага в българо-чешко семейство. На 4-годишна възраст започва да учи цигулка при Магдалена Мицкова. Носител е на първи награди от цигулковите конкурсите „Ян Музика“ в Нова Пака и „Пълзенецки цигулчици“ в Стари Пълзенец. От 2009 г. учи в гимназията „Ян Неруда“, където негов учител по цигулка е Йиржи Фишер.

Освен прекрасен цигулар, Филип Зайков е много добър пианист. Учи пиано в класа на Петер Топерцер. Филип е носител и на няколко награди на клавирния конкурс Prague Junior Not. На тазгодишния Коцианов цигулков конкурс спечели втора награда със своето бравурно изпълнение на концерт № 5 ла минор от Анри Вийотан. През март Филип Зайков спечели второ място и на международния конкурс „Браво“ в Намур, Белгия. Фондацията на известния чешки милиардер Петр Келнер The Kellner Family Foundation спонсорира участието на Филип в Международната летна академия в Кембридж през

август тази година. Филип е и най-малкият цигулар в ученическия оркестър на гимназията и през април 2012 г. беше на концертно турне с оркестъра в Дубай.

Мария Захариева

**СВЕТОВЕН РЕКОРД НА ГИНЕС
ПОСТАВИХА 333-ТЕ ГАЙДИ, КОЙТО
ПРОЗВУЧАХА НА 16 МАЙ В ЗАЛА 1 НА
НДК.**

333-мата български гайдари на възраст от 9 до 80 години от Смолян, Широка лъка, Златоград, Баните, Момчиловци, Девин, Рудозем изсвириха сюита с продължителност 9 минути и 13 секунди, съгласно изискванията на „Гинес“. Събитието бе организирано от фондация „Изкуството да живееш“, известна със своите културни и хуманитарни инициативи. За събирането на инструменталистите е помогнал родопския гайдар и майстор на гайди Костадин Илчев, който е и ръководител на оркестър „101 каба гайди“. Досега световен рекорд е поставен от 240 шотландски гайдари.

**БЪЛГАРИЯ Е СРЕД ПЪРВИТЕ
В ЕВРОПА ПО НЕГРАМОТНОСТ,
БЕДНОСТ И ДЪЛГОСРОЧНА
БЕЗРАБОТИЦА СПОРЕД ДОКЛАДА
НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА
КОНВЕРГЕНТНАТА ПРОГРАМА НА
БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2012–2015 Г.**

Процентът на хората в родината ни, които са изложени на риск от материални лишения, е най-висок в целия ЕС. Въпреки реформата пенсиите остават неадекватни. Безработицата е другият голям проблем. Процентът на хората с трудности в четенето и смятането отново е най-високият в Европа. На критика ЕК подлага и инфраструктурата ни. Европа смята, че нямаме административен капацитет да поддържа строежа на железници, магистрали и водни участъци. Ниско е и усвояването на средства от еврофондовете, се казва още в доклада.

**ИВАН ПОПОВ, НЕДЕЛЧО ЛАСКОВ,
АТАНАС КОВАЧЕВ И АНАСТАСИЯ
АНТОНОВА ОТ ВАРНЕНСКАТА
МАТЕМАТИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ
СПЕЧЕЛИХА ВТОРО МЯСТО
В ПРЕСТИЖНИЯ МЕЖДУНАРОДЕН
УЧЕНИЧЕСКИ КОНКУРС НА НАСА ЗА
КОСМИЧЕСКИ КОЛОНИИ.**

Учениците, които посещават курсо-

вете по астрономия на Варненската обсерватория под ръководството на Веселка Радева, са разработили проект за изграждане на космически дом в пространството за 10 000 човека. Космическото селище е наречено Home In Space (Дом в космоса) и е планирано да приюти 10 000 човека.

Младежите представиха своя проект на 30-тата Международна конференция на Националното космическо общество на САЩ за развиване на космическото пространство, която се проведе във Вашингтон от 24 до 28 май 2012 г. Средствата да пътуването и пребиваването им в Америка бяха осигурени от Министерството на образованието, младежта и науката и от българската общност в САЩ.

**БЪЛГАРИЯ Е В ТОП 10 НА НАЙ-
УСМИХНАТИТЕ СТРАНИ В СВЕТА
СПОРЕД МЕЖДУНАРОДНО
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА ДРУЖЕЛЮБНОСТ –
SMILING REPORT 2012,**

което нареди страната ни на шесто място по дружелюбни хора за 2011 година. Изследването се провежда в 32 страни по метода „таен клиент“ в различни точки на света. Водещи в него са Парагвай и Австрия. Те могат да се похвалят с цели 96% усмихнати хора от населението. Второ място си поделят Исландия и Украйна (с по 93%). Трета е Франция (90%). Страната с най-намръщени хора е Пакистан, в която усмивките са едва 37%.

За най-усмихнат континент пък бе обявена Северна Америка, която получи резултат 80%.

**НА 24 МАЙ ТАЗИ ГОДИНА В СОФИЯ
БЕШЕ ОТКРИТ ПАМЕТНИК НА РАДОЙ
РАЛИН (1923–2004),**

изработен от скулптора Георги Чапкънов. Фигурата на сатирика е в естествен ръст и е поставена на паважа в градинката на бившето кино „Изток“ на площад „Радой Ралин“. Епиграмите на Димитър Стоянов, известен като Радой Ралин, станали легендарни за поколения българи, са актуални и до днес:

„Който постъпва честно, не живее лесно“; „Демокрация без култура е нула!“; „Страх ме е не от министъра на културата, а от културата на министъра“; „Лекарите скарани, сестрите издокарани, санитарите прости, а болните – бог да ги прости!“.

**БИВШИ АГЕНТИ НА ДЪРЖАВНА
СИГУРНОСТ СА УПРАВЛЯВАЛИ
МНОГО КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ СЛЕД
1990 Г.**

Това стана ясно след публикуването Решение № 2–15 от 05.06.2012 г. на сайта на Комисията по досиетата.

От 1999 до 2009 г. Драматичният театър „Йордан Йовков“ в Добрич е ръководен от бившите агенти Атанас Петров Ганев и Красимир Стефанов Ранков. В тайните служби са работели Вера Ганчева – шеф на издателство „Народна култура“ и директор на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, директорът на Националния литературен музей Васко Жеков, Емил Владимиров Давчев – директор на Национален политехнически музей, Борис Огнянов Данаилов – директор на Националната художествена галерия, Атанас Свиленов Митрев – директор на Българската национална филмотека, Александър Димитров Грозев – директор на Национален филмов център.

Задължителна е била принадлежността към ДС, за да се заеме пост в български културни структури в чужбина. За различни управления са внасяли информация директорите на културни центрове Боян Панчев Панчев – в Прага от 2002 до 2010 г., Владко Мурдаров – във Виена от 1991 до 1995 г., Спас Ангелов Ташев – в Скопие от 2006 до 2009 г., Стефан Любенов Цветков – в Братислава от 1994–1995 г.

В списъка на обявените агенти са и много директори на драматични и куклени театри.

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

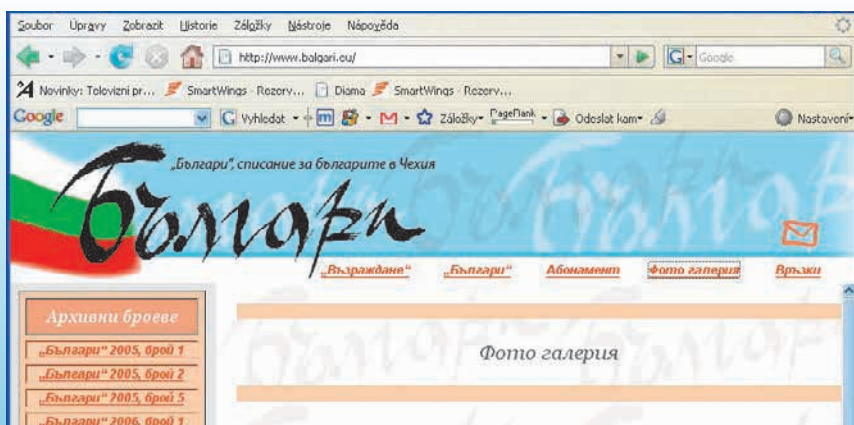
На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кш.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazrazhdane/ Vocolova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ**

За контакти:
o.s. Vazrazhdane
Vocolova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

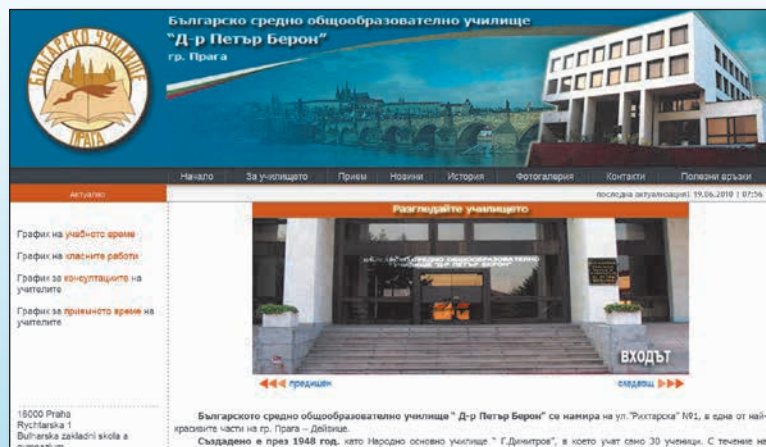
Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“

www.balgari.eu

Facebook: Balgari Vazrazhdane

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА

ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Българи брой 2/2012

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение
„Възраждане“, Americká 28,
120 00 Praha 2
Контактен адрес: Vocolova 3
120 00 Praha 2

Излиза с финансовата подкрепа на
Министерството на културата на
Чешката република

Регистрационен номер
в Министерството на културата
на Чехия: E 13282

Главен редактор:

Мария Захаријева

Редакционен екип:

Димана Иванова, Красимира
Мархалева, Васил Самоковлиев.

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев,
Стефан Кисъв, Румяна Георгиева,
Татяна Борисова, Минка Генчева,
Любомила Соленкова, Борсилав
Гърдев, Светла Болчева

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 11, брой 2/2012

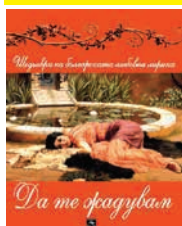
Balgari

Periodikum bulharské menšiny
v České republice
Časopis je vydáván s finanční
podporou Ministerstva kultury
České republiky

Ауксозни издания с твърда подвързия и цветни илюстрации

Книги от съвременни български автори

ДА ТЕ ЖАДУВАМ
антология на българската любовна лирика
+ CD с популярни песни като „Незабравя“, „Горчиво вино“, „Иване, Иване“ и др.

Стихове на Хр. Ботев, П. Яворов, Д. Дебелянов, Н. Йорданов, Е. Евтимов, Бл. Димитрова, Ст. Пенчева, Л. Левчев, Ал. Геров, Д. Дамянов, М. Петкова, Ст. Цанев, Иля Велчев, К. Донков и др. **220 Кщ.**

ОБИЧАМ ТЕ
антология на световната любовна лирика
+ CD с популярни любовни песни на Ваня Костова, „Шик“, братя Аргирови, „Тоника“, Веселин Маринов и др.

Стихове на Шекспир, Бърнс, Петрарка, Вийон, Хайям, Пушкин, Лермонтов, Есенин, Лорка, Шели, Гьоте, Бодлер, Емили Дикинсън, Хайне и др. **220 Кщ.**

СВЕТЪТ Е ЗА ДВАМА
антология на световния любовен сонет

+ CD с популярни любовни песни на Орлин Горанов, Богдана Карадочева, Тони Димитрова и др. Вижте как Данте обезсмъртява в сонети своята Беатриче, Петрарка – своята Лаура, а Шекспир – тайнствената смугла лейди. 128 сонета на прочути поети от цял свят. **220 Кщ.**

САМО ЗА ТЕБ
антология на българската женска любовна лирика
+ CD с популярни любовни песни на „Мери Бойс Бенд“, Нели Рангелова, Силвия Кацарова и др.

Стихове на Дора Габе, Елисавета Багряна, Станка Пенчева, Блага Димитрова, Маргарита Петкова, Петя Дубарова, Надежда Захаријева, Ваня Петкова, Камелия Кондова и др. **220 Кщ.**

НЕ БОЙ СЕ И ЕЛА
Яворов/ Дора Габе/ Мина Тодорова/ Лора Каравелова

Освен любовните шедьоври на поета, книгата представя интимните му истории, като те са разказани не от някой друг, а от самите участници в тези любовни драми: Яворов и жените в неговия живот. Новото в книгата е, че разкрива историята на любовта на Яворов с Дора Габе. **190 Кщ.**

И СЕНКИТЕ НИ ТИХО ЩЕ СЕ СЛЕЯТ
Пенчо Славейков/ Мара Белчева

Мара Белчева е истинска икона на своето време. 23-годишна е, когато остава вдовица. В нея е влюбен самият княз Фердинанд, но тя избира поета Пенчо Славейков. Любовта им, драматична и неповторима, е документирана в стихове, писма и спомени, събрани в тази книга. **160 Кщ.**

АЗ ИСКАМ ДА ТЕ ПОМНЯ ВСЕ ТАКА
Димчо Дебелянов

Вечни стихове и непознати писма, адресирани до жените, които е обичал поетът и които са вдъхновили неувяхащите му творби. Сред неговите музи са красавици, които изповядват неговите мечти, има и актриса, която след това прави световна кариера в нямото кино. **190 Кщ.**

ЯСНОВИДСТВО
д-р Игнат Игнатов

Кои са феномените на ясновидството? Предсказания на Нострадамус и Ванга, които се сбъдват сега. Изключителни попадения на български ясновидци. За всичко това разказва в документалната си книга известният български учен. **120 Кщ.**

ЧЕТВЪРТИЯТ АРТЕФАКТ
Константин Старчев

Космополит, учен и мореплавател, авторът замесва в интригуващ сюжет Древния Египет и съвременността, търсенето на артефакти и разкриването на исторически загадки. Едно завещание отпреди 5 хилядолетия изплува пред нас с цялото си величие. **120 Кщ.**

КРЪВ
Александрина Железова

„Кръв“ е първият български роман в традицията на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“. След тежка автомобилна катастрофа животът на едно момиче се обръща с главата надолу. Тя има кошмари, които се оказват поглед в бъдещето. Срещата ѝ със загадъчен млад мъж ще ѝ помогне да проумее дарбата си. **140 Кщ.**

НЕОГРАНИЧЕН ДОСТЪП
Емил Минчев

Роман за интернет-поколениято и края на детството. Книга за опасностите пред днешните тийнейджъри, за нещата, които са част от живота им – интернет, насилието, наркотиците, алкохолът... Романът е под формата на дневник на 15-годишно момче - в училище, в интернет, навън... А то е шокиращо. **100 Кщ.**

СЕКЪТ И СОФИЯ
София Х.

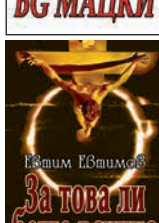
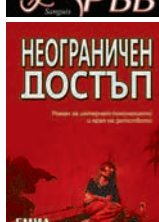
Модерен женски роман, българският отговор на „Секът и градът“. Роман-изповед за живота на една млада жена, търсеща мястото си в столицата. Самата тя се казва София. Лута се между мъже и мечти, не е „отчаяна съпруга“, просто защото никога не се е омъжвала, но иска да получи и изживее своето парче щастие на всяка цена. **120 Кщ.**

СЕКЪТ И СОФИЯ: BG МАЦКИ
София Х.

Три години по-късно Софи е постигнала българската мечта – да работи и живее в чужбина, в сигурния, подреден и блестящ свят на една богата страна като Швейцария. Но дали това е нейният свят? Разочарованието ѝ кара да приеме предложението да оглави офиса на голяма автомобилна компания в България. **150 Кщ.**

ЗА ТОВА ЛИ БЕШЕ ВСИЧКО
Евтим Евтимов

Роман за доброто и злото, за съдбата на човека в хода на историята, за предателствата, които хората правят спрямо близките си и спрямо себе си, за компромисите, с цената на които се купува кариера, за излъганите мечти и идеали, за кръговрата на времето и живота... **100 Кщ.**

Книги за деца

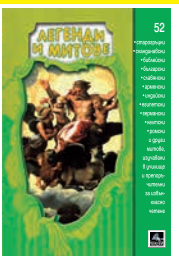
ТОРБА ПРИКАЗКИ

Шарл Перо, Братя Грим, Андерсен, В. Хауф, Пушкин, Оскар Уайлд, български народни приказки. **90 Кщ.**

ТОРБА БАСНИ

Басни на Езоп, Лафонтен, Крылов, Лесинг и Петко Славейков, адаптирани за деца. **90 Кщ.**

ЛЕГЕНДИ И МИТОВЕ

Старогръцки, скандинавски, библейски, български, славянски, индийски, египетски, германски... **80 Кщ.**

ПРИНЦЪТ НА РОЗИТЕ

Вълшебни приказки от Оскар Уайлд и майка му – лейди Уайлд, Брам Стокър, Уилям Лармини и др. **100 Кщ.**

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

